Slovenski VESTNIK

Poštni urad 9020 Celovec
Verlagspostamt 9020 Klagenfurt
Izhaja v Celovcu
Erscheinungsort Klagenfurt
Posamezni izvod 3 šilinge
mesečna naročnina 12 šilingov
celoletna naročnina 120 šilingov
P. b. b.

LETNIK XXXIII. CELOVEC, PETEK, 23. MAREC 1979 ŠTEV. 12 (1909)

PRED OBČINSKIMI VOLITVAMI:

ODLOČILI SE BOMO

za enakopravnost naše narodne skupnosti ter za splošen napredek in mirno sožitje

Volilni boj je pri kraju in v nedeljo bomo šli na volišče, da s svojo glasovnico soodločamo glede sestava novih občinskih zastopnikov in s tem o bodoči komunalni politiki v naših krajih. Za nas kot narodnostno manjšino bo odločitev važna iz dveh razlogov: po eni strani gre za splošne interese vsega prebivalstva, po drugi strani pa gre tudi še za naša posebna vprašanja — za priznanje in spoštovanje naših narodnostnih pravic. Ker pa je to dvoje najtesneje povezano, ker je boj za narodnostne pravice del boja za splošen družbeni napredek in za razvoj demokratičnosti, mora tudi naša odločitev pri volitvah iti v smeri in v korist takega skupnega uveljavljanja skupnih interesov.

V tem smislu bomo koroški Slovenci s svojo odločitvijo na nedeljskih volitvah izpričali, da se resno in iskreno zavzemamo za enakopravnost naše narodnostne skupnosti in hkrati za mirno sožitje v občini in deželi. Zveza slovenskih organizacij na Koroškem se zato odločno in dosledno zavzema za to, da bi prišlo čim več slovensko in nemško govorečih demokratov v občinske odbore. To pomeni, da bomo v nedeljo v posameznih občinah podprli tako kandidate na samostojnih krajevnih listah kakor tudi tiste slovensko in nemško govoreče kandidate na listah koroških strank, ki se priznavajo k omenjenim našim stališčem in načelom in to dokazujejo tudi z dejanji.

Eno nam mora biti predvsem jasno: volitve niso in ne smejo biti glasovanje o narodni pripadnosti. Neodgovorno bi bilo, če bi naše delo zoževali le na tistih 23 občin, v katerih je prišlo do samostojnega nastopa, kakor bi bilo usodno, če bi naša prizadevanja omejevali zgolj na te krajevne liste in njihove kandidate. Povsod tam, kjer je do samostojnega nastopa prišlo zaradi resničnih potreb, bomo take krajevne liste podprli z vsemi silami. V drugih občinah pa so našega zaupanja vredni tudi posamezni kandidati, ki iz določenih vzrokov kandidirajo na listah političnih strank. Kajti krivično je razsojati o narodni zavednosti naših ljudi po zgrešenem načelu, da je lahko samo tisti Slovenec, ki kandidira na slovenski listi. Saj na primer Hanziju Ogrisu v Bilčovsu vendar nihče ne bo očital, da ni več Slovenec, ker je nosilec tamkajšnje socialistične liste, kakor tudi nihče ne bo mogel podvomiti v narodno zavednost kapelških rojakov, ki se komunalno-politično udejstvujejo v tamkajšnji socialistični frakciji, hkrati pa z vzorno požrtvovalnostjo delujejo v domačem prosvetnem društvu. Podobnih primerov je še več; toda predvsem je še dosti občin, v katerih do samostojne kandidature sploh ni prišlo, kjer pa prav tako živijo, delajo in bodo v nedeljo volili slovenski občani. Kdo se jim upa očitati narodno izdajstvo, ker se bodo odločali za kandidate na listah koroških strank? Pa bodo kljub temu ostali zavedni Slovenci, aktivni soborci za našo narodno enakopravnost!

Zgodovinsko znano in tudi danes z vsakodnevnim delom podkrepljeno dejstvo je, da koroški Slovenci ne živimo le razpršeni v nekaj občinah, marveč slej ko prej strnjeno na celotnem dvojezičnem ozemlju južne Koroške.

Na celotnem avtohtonem naselitvenem ozemlju od Šmohora do Pliberka bomo v nedeljo soodločali o bodoči občinski politiki — kot občani in kot Slovenci, ne da bi zaradi splošnih komunalnih interesov zgubili izpred oči specifične narodnostne potrebe ali da bi nam ozki narodnostni vidiki zameglili zanimanje in razumevanje za skupne koristi in težnje prebivalstva posamezne občine.

Odločali se bomo za več demokracije v občini, za gospodarski razvoj in proti odseljevanju, za dosledno dvojezičnost in popolno izvedbo člena 7 državne pogodbe. V priznavanju in zavzemanju za ta načela vidimo merilo demokratičnosti; to velja tako za skupine ali liste, kakor velja še posebej za posamezne kandidate. Po tem merilu se bomo v nedeljo odločali: za kandidate-demokrate!

Toda še posebej imejmo pred očmi, da pri tej odločitvi ne gre le za dan volitev. Naša odločitev mora segati preko dneva volitev, kajti po volitvah bo treba nadaljevati delo, nadaljevati boj — za enakopravnost naše narodnostne skupnosti ter za splošen napredek in za mirno sožitje v občini in deželi.

Manjšinsko vprašanje

spet pred posebnim forumom OZN

O vprašanju manjšin in njihovih pravicah razpravljajo v OZN že od njenega nastanka. Zlasti so tozadevne razprave potekale v komisiji OZN za človekove pravice ter v ekonomsko-socialnem odboru svetovne organizacije, občasno pa je problem manjšin obravnavala tudi glavna skupščina OZN. O tem, kakšen pomen pripisujejo temu problemu, pa priča tudi dejstvo, da je bila v okviru komisije OZN za človekove pravice osnovana posebna podkomisija za boj proti diskriminaciji in za zaščito manjšin.

Tudi na letošnjem zasedanju komisije OZN za človekove pravice v Ženevi je bilo na dnevnem redu vprašanje manjšin. Z njim se je bavila posebna delovna skupina omenjene komisije, ki ji predseduje vodja jugoslovanske delegacije Ivan Toševski. Obravnavala je jugoslovanski predlog deklaracije o pravicah oseb, ki pripadajo narodnostnim, etničnim, verskim in jezikovnim manjšinam. Kakor znano, je na 31. zasedanju glavne skupščine OZN Jugoslavija predlagala, naj se OZN loti kodifikacije norm za razvoj in zaščito manjšin. V tem smislu je Jugoslavija tudi pripravila svoj predlog deklaracije, ki ga je OZN nato posredovala državam-članicam z nalogo, da ga proučijo ter dajo svoje pripombe in morebitne dodatne predloge.

Ta stališča posameznih držav v zvezi z jugoslovanskim predlogom je zdaj pregledala omenjena komisija, ki je po izčrpni razpravi sklenila:

- **da komisiji OZN za človekove pravice predlaga, naj jugoslovansko besedilo deklaracije ponovno posreduje državam članicam OZN;**
- **da zahteva mnenje podkomisije OZN za boj proti diskriminaciji in za zaščito manjšin;**
- **da predlaga, naj bo to vprašanje ponovno obravnavano prihodnje leto na zasedanju komisije.**

Tako se bo nadaljeval proces za sprejetje deklaracije, ki naj bi pomenila trdno osnovo za uravnavanje pravic in zaščite manjšin. Sprejetje take deklaracije pa bi izpolnilo tudi veliko praznino v mednarodni zakonodaji ter bi prispevalo, da bi ta problem dobil ustrezen pomen in mesto v obravnavanju odnosov med narodi in državami.

Na Koroškem začetek

letošnje „štafete mladosti“

Kakor smo v našem listu že poročali, bo Koroška izhodišče letošnje „štafete mladosti“: iz Raven na Koroškem bo jutri opoldne krenila na pot po celi Jugoslaviji, da ponese pozdrave in čestitke vseh jugoslovanskih narodov in narodnosti predsedniku Titu za njegov 87. rojstni dan 25. maja. Hkrati pa je ta dan tudi tradicionalni Dan mladosti, praznik sreče in ljubezni, delovnega poleta in ustvarjalnosti mladih. Zato ga mladina ne obhaja le s proslavami, ampak tudi z mladostnim elanom v številnih delovnih akcijah širom domovine.

Odhod štafete bo za Ravne in druge koroške kraje velik dogodek. Že včeraj so se pričele različne prireditve, ki se bodo nadaljevale danes in jutri ob sodelovanju številnih skupin ne le iz Slovenije, ampak tudi iz drugih republik. Danes zvečer ob 19.30 uri bo v tem okviru tudi veliko kresovanje. Slovesnost ob jutrišnjem odhodu štafete pa bo potekala pod naslovom „Od Triglava do Vardarja“ — vzpenjala se bo kot lok v znamenju rastočega, napredujočega k bratstvu narodov in enotnosti delovnih ljudi, k osvoboditvi človeka in človeštva, k miru.

Jutri bo štafeta mladosti krenila na tisoče kilometrov dolgo pot, ki jo bo vodila najprej po Sloveniji in potem skozi vse republike in pokrajine Jugoslavije. Iz kraja v kraj bo sledila pomembnim in slavnim dogodkom, povezanim z osrednjimi praznovanji letošnjega leta: 60-letnico Komunistične partije Jugoslavije in 60-letnico Zveze komunistične mladine Jugoslavije (SKOJ). Sklenila bo dlani tisočev mladih, prehajala bo iz roke v roke po poteh in cestah cele Jugoslavije, spajala bo mladi rod šestih republik in obeh pokrajin v enotno hotenje, zgrinjala bo misli Jugoslovanov v eno: biti v svoji moči in prizadevanjih nenehno mlad, kot so nenehno mlade Titove ideje.

Značilna sočasnost dogodkov

Na pokopališču male vasice Montagna v bocenski pokrajini (Južna Tirolska) je bil pred nedavnim izveden dinamitski atentat na tamkajšnjo grobnico nekdanjega senatorja Ettora Tolomeia. Silovita eksplozija je grobnico popolnoma razdejala, krsto s posmrtnimi ostanki senatorja pa raztreščila. Vendar ni bilo prvič, da je senator Tolomei postal „žrtev“ neznanih atentatorjev: njegovo grobnico so namreč že enkrat uničili, in to še za časa njegovega življenja, kajti pustil si jo je zgraditi leto dni pred svojo smrtjo.

Dejstvo je, da velja pokojni senator Tolomei v vrstah južnih Tirolcev za glavnega krivca priključitve Južne Tirolske Italiji. V fašistični dobi je bil namreč izredni komisar italijanske vlade na Južnem Tirolskem in je v tem svojstvu zbral obširno dokumentacijo o etničnem stanju v bocenski pokrajini. S tem gradivom je „dokazoval“, da je večina tamkajšnjega prebivalstva italijanskega porekla; vendar mu očitajo, da se je poslu-ževal lažnih podatkov, do katerih je prišel s poitalijančenjem tako priimkov in imen nemških prebivalcev kot tudi imen vasi in krajev.

V bližini razstreljene grobnice so našli letake s podpisom znane teroristične skupine južnih Tirolcev, ki je lani septembra prevzela odgovornost tudi za bombni atentat na spomenik zmage v Bocnu. Tako torej staro sovraštvo in nestrpnost, ki ju je Tolomei podpihoval, obuja novo sovraštvo in nasilje.

V tej zvezi je vsekakor zanimivo in značilno, da so se prav v tistem času pojavile na Južnem Tirolskem večje količine letakov iz Avstrije. S temi letaki neki „Tiroler Schutzbund“ z že znanim izrazoslovjem protestira zoper „protipravno priključitev“ Južne Tirolske Italiji in posebej zoper „poitalijančevanje“ Južne Tirolske. In prav tako v tistem času je postal znova „aktiven“ tudi tako imenovani „Berg-Isel-Bund“. Predsednik te organizacije je funkcionar tirolske ÖVP, od katere zdaj kategorično zahteva bolj odločno politiko v južnotirolskem vprašanju, zlasti v tem smislu, da napravi konec stalnemu popuščanju napram Italiji. Za primer, da s svojimi zahtevami ne bi prodrl, pa je zagrozil, da bo s svojimi „prijatelji južnih Tirolcev“ ustanovil samostojen „tirolski domovinski blok od Kufsteina do Salurna“.

Pri takih in podobnih oblikah „podpore“ boju južnih Tirolcev gotovo ne gre za uradno politiko Avstrije. Vendar je značilno, da v Avstriji tudi take akcije ne razburjajo duhov, medtem ko pri nas zelo radi govorijo o „nezaslišanih provokacijah“ in o „predrznem vmešavanju“ celo že tedaj, če se Jugoslavija v mejah svojih pravnih možnosti zanima za usodo svojih rojakov v naši državi. To so dvojna merila, to je pač dvolična morala!

Čim več slovensko in nemškogovorečih demokratov v občinske odbore

Na občinskih volitvah 1979 bomo podprli kandidate na samostojnih krajevnih listah ter tiste slovensko in nemškogovoreče kandidate na listah koroških strank, ki se zavzemajo

- **za dosledno dvojezičnost in več demokracije v občini**
- **za gospodarski razvoj proti odseljevanju in za boljšo izgradnjo infrastrukture**
- **za popolno izvedbo člena 7 državne pogodbe**

To je merilo demokracije! Podprimo kandidate - demokrate!

Usoda rebrške tovarne

je še vedno povsem negotova

O vzrokih krize ki je zajela tovarno celuloze na Reberci pri Železni Kapli, je tisk že veliko pisal. Tudi zelo enostransko. Usoda delavcev ni bila vselej v ospredju poročanja, in če, potem pogosto tako, da so jim pripisali odgovornost za krizo tovarne. Ko smo zadnji petek govorili z nekaterimi delavci tovarne, so izrazili željo, da naj napišemo, da delavci in člani obratnega sveta niso krivi te polomije. Povedali so tudi, zakaj to ne more biti.

Menda naj bi delavci preveč zaslužili in v primerjavi z drugimi obrati naj bi jih bilo preveč, to naj bi bil vzrok zadolženosti tovarne. Član obratnega sveta Strasser pa nam je povedal, da so plače rebrških delavcev v spodnji tretjini lestvice plač v papirni panogi. In da on, ki je že 18 let v tovarni, kot elektrik z otroško doklado vred zasluži le 7.200 šil. Zavedati se je treba, da je on v drugi najvišji stopnji plač v tovarni. Le nekaj mojstrov in višjih nastavljencev je še nad njim. Da so delavci, ki so delali pri stroju za celulozo, dobili več izplačano, pa ima svoj vzrok seveda v tem, da delajo v treh izmenah, torej tudi ponoči, v sobotah in povprečno 2- do 3-krat mesečno v nedeljah! Ker so stroji zastareli pa je delo povrhu še zelo naporno. Npr. morata v nekem oddelku dva delavca dvigati do 19 ton celuloze dnevno in to ročno!

Poleg tega se je treba spomniti, da so v Reberci uvedli 40-urni delovni teden šele 1. januarja 1978, kar 3 leta pozneje kot v ostali Avstriji. Lastnica tovarne Erker-Hočevar se je svoječasno obvezala, da bo denar, ki se bo nabral zaradi daljšega delovnega časa, uporabil za investicije in s tem za izgradnjo delovnih mest. Kaj pa se je dejansko zgodilo s tem denarjem? Porabila ga je za gradnjo nove hale, v katero naj bi postavili novi stroj. To je bilo leta 1975. Nabavila si je sicer novo napravo za izdelavo celuloze, toda jo je isto leto spet prodala. Tako je nova hala bila popoln deficit 10-ih milijonov.

Požrtvovalnost delavcev se je tako izgubila v pesku.

Erker-Hočevar in nekateri časopisi valijo krivdo za naraščanje finančnih obveznosti tovarne na zadržanje obratnega sveta. Očitajo mu, da ne privoli prekinitvi dela in da s tem neodgovorno veča zadolženost tovarne, ki že 3/4 leta ne proizvaja celuloze. Obratni svet zahteva garancijo, da bodo vsi delavci in nastavljenci po prekinitvi dela spet dobili delo. Preden garancije ni, ne bo prekinitve dela, je bilo njegovo stališče. Tistim, ki temu nasprotujejo, je očitno ljubša popolnoma negotova bodočnost delavcev.

Produktivnost pri starih napravah seveda ni bila zelo visoka. Izračunali so, da odpade v Reberci 28 delovnih ur na tono celuloze, v tovarni celuloze v Magdalenu pri Beljaku pa le 22 ur. Temu se res ni treba čuditi, saj je ena naprava v Reberci stara 100 let in druga 76 let. Vrhu tega pa opravljajo v Reberci dovoz lesa, vse priprave za produkcijo (olupljenje, zmanjševanje lesa) delavci iz tovarne; v Magdalenu opravljajo ta dela drugi obrati.

Kljub temu pa ne moremo valiti krivde za krizo na delavce. Saj delajo pod dosti težjimi pogoji. Od začetka 70-ih let naprej v rebrški tovarni niso več nastavljali novih delavcev, kot nam je to razlagal upokojeni zastopnik delavcev Jerlich. Leta 1975 je bilo še 238 delavcev; letos pa jih je le še 197 in 8 vajencev. Ker niso nastavljali več novih delavcev, so morali preostali prevzeti tudi še delo upokojenih tovarišev. Starejši tega niso zmogli brez težav. Zato tudi ni presenetljivo, če je nekaj delavcev zapustilo tovarno že prej, preden so dosegli starost za penzijo. Leta 1978 npr. je zapustilo tovarno 5—6 delavcev iz zdravstvenih razlogov.

Treba je bilo malo podrobneje opisati položaj delavcev, ki so nastajali zaradi „domovini zvestega reševanja" Reberce. Saj je v zadnjem času tudi upravitelj izravnave celovški odvetnik dr. Burger-Scheidlin zastopal mnenje, da bi se našla rešitev, če bi že pred leti znižali delavcem plače. Pokazati je namreč tudi treba, da se prav tisti, ki uganjajo gonjo proti udeležbi „Slovenija papir" in z nemško nacionalno gonjo zavlačujejo rešitev Reberce, v zadnjem času na nesramen način spuščajo ravno na tiste, ki najbolj trpijo pod temi razmerami. Prav te sile so soodgovorne, da je postal položaj že prav neizgleden.

Zadnjo nedeljo je finančni referent deželne vlade Schober na volilnem zborovanju v Železni Kapli povedal, da je dežela solidarna z rebrškimi delavci in ostro napadel lastnico tovarne Erker-Hočevar, da je do skrajnosti izžemala to tovarno. Kakšna dejanja bodo sledila tem besedam, bo pokazal šele čas po volitvah. Po vsej verjetnosti bodo morali živeti delavci nekaj mesecev od podpore za brezposelne, saj je zadnjo nedeljo župan Lubas izjavil, da pred poletjem ni računati s ponovnim začetkom proizvodnje.

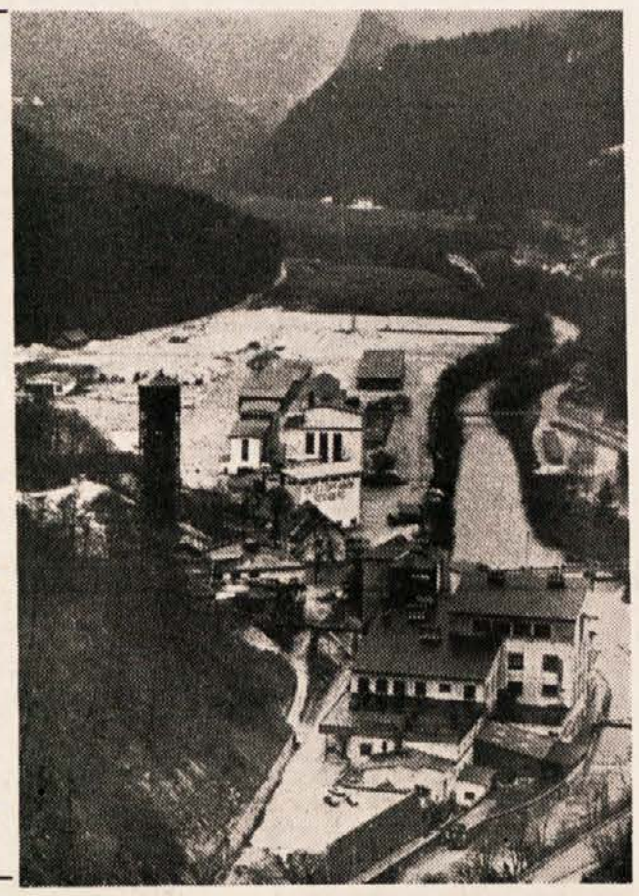

POGLED NA REBERCO:

Svetla površina na levi strani in v ozadju tovarne je sedaj popolnoma prazno skladišče lesa. Nov začetek produkcije bo možen le z novo napravo za proizvajanje celuloze. Naprava je že v Reberci, za njen prevoz je bilo potrebnih 33 velikih tovornjakov. Sestavljanje naprave bo trajalo po mnenju strokovnjakov okoli 2 leti. Dvonadstropna hala, v kateri bodo postavili napravo, pa bo dolga nad 16 metrov.

PRED STO LETI

se je rodil Albert Einstein - eden največjih znanstvenikov vseh časov

Prejšnji teden je minilo sto let od rojstva Alberta Einsteina, očeta relativnostne teorije in sodobne fizike, ki ga smatramo za največjega znanstvenika tega stoletja. Zato stoletnico njegovega rojstva praznujejo po vsem svetu z najrazličnejšimi prireditvami in največjimi slovesnostmi.

Albert Einstein se je rodil 14. marca 1879 v Ulmu na Württemberškem. Že leta 1905 je kot uradnik bernskega patentnega urada objavil članek, kjer je postavil temelje svoji teoriji o relativnosti, ki jo je poglobil leta 1916 in ji ostal zvest do smrti. Že pred njegovo teorijo se je izkazalo, da sta prostor in čas, ki sta veljala v Newtonovem sistemu za absolutna, v resnici relativna. Einstein pa ni poskušal popravljati napak v formulaciji fizikalnih zakonov, temveč je podvomil v nenapisano predpostavko fizike devetnajstega stoletja, ki je zatrjevala, da sta prostor in čas absolutna danost.

Veliki znanstvenik pa se ni zapiral v aseptične laboratorije, marveč je bil človek, ki je podoživljal človeška dogajanja dvajsetega stoletja. Bil je heroj in žrtev lastnega mita obenem. Po koncu prve svetovne vojne je stopil v sam vrh evropske znanstvene elite, a njegovo židovsko poreklo je bilo za marsikaterega „patriotskega" znanstvenika madež, ki ga ni mogoče oprostiti. Leta 1919 so skušali taki „rodoljubi" prepričati znanstveno ustanovo Royal Astronomical Society, naj ne podeli zlate kolajne Einsteinu; leta 1922 so mu onemogočili predavanje pri „College de France" z izključno šovinističnimi razlogi. In tako je Einstein že leta 1919 v nekem članku potožil: „Relativnostno teorijo sem okusil tudi na lastni koži: v Nemčiji sem ‚nemški znanstvenik', v Veliki Britaniji ‚švicarski Žid', če pa bi me usoda spremenila v ‚črno ovco', bi bil za Nemce ‚švicarski Žid' za Angleže pa ‚nemški znanstvenik'."

Leta 1933 je takrat 54-letni Einstein dokončno zapustil Nemčijo, kjer je bila za berlinske študente njegova relativnostna teorija le „kolosalen židovski blef", in se je za stalno naselil v Združenih državah Amerike. Nemci mu tega še danes ne morejo povsem „odpustiti", saj je v ZR Nemčiji še ob letošnji stoletnici njegovega rojstva prišlo do hudih polemik in so se celo spominjali, da je Einstein proti koncu svojega življenja poudaril, da z Nemci noče imeti več opravka. Nasprotno pa ga imajo v Vzhodni Nemčiji povsem za „svojega" in so ga ob stoletnici primerno počastili. Pri tem so opozarjali, da je bil odkrit nasprotnik fašizma, prijatelj Sovjetske zveze in občudovalec Lenina.

V svojem plodnem življenju se je Einstein zavzemal predvsem za človeka. Napisal je tudi številna protisionistična pisma, ki pa so le plod njegovega miroljubja in nasprotovanja kakršnemu koli nacionalizmu, ne pa izdajstvo židovstva. Po nacističnem genocidu je postal vnet pristaš Izraela in leta 1952 mu je predsednik izraelske vlade Ben Gurion celo ponudil predsedstvo izraelske republike, vendar je Einstein to odklonil. Tudi ZDA mu niso bile več po volji. Sovražil je protikomunistični „lov na čarovnice", obsojal je proces proti Robertu Oppenheimerju, predvsem pa je odklanjal jedrsko oboroževalno tekmo in hladno vojno. V tem smislu je leta 1947 tudi izjavil: „Amerika se je od leta 1928 zelo spremenila. Postala je militaristična in napadalna. To značilnost opravičujejo pred ljudstvom s strahom pred Rusijo. Donkihotsko pridigam proti vsemu temu, a nimam nobenega upanja, da bom uspel."

Ko je leta 1955 umrl, seveda še ni mogel vedeti, kako prav bo imel s svojimi ugotovitvami. Vsekakor pa se mu je ob stoletnici njegovega rojstva primerno poklonil ves sodobni svet, ki svoje znanstvene dosežke v veliki meri gradi prav na izsledke očeta relativnostne teorije Alberta Einsteina, enega največjih znanstvenikov vseh časov, ki je v osnovah spremenil pogled na svet.

PRVA ENCIKLIKA NOVEGA PAPEŽA:

Za zaščito človekovih pravic povsod tam, kjer so teptane

Papež Janez Pavel II je prejšnji teden objavil svojo prvo encikliko; sto strani obsežni dokument je napisal lastnoročno in v svojem materinem jeziku — v poljščini, kar se je zgodilo prvič v zgodovini katoliške cerkve.

Prva papeževa enciklika opisuje položaj v današnjem svetu dokaj dramatično: „Naše stoletje je bilo dosedaj stoletje velikih katastrof, današnjega človeka pa ogroža delo njegovih rok." Papež sicer priznava, da je naša doba doba napredka, a hkrati je to čas „ogrožanja človeka". Zato je celotna enciklika usmerjena v obrambo človeka, ki mora postati središče cerkve.

Izhodišče papeževega razmišljanja je delo njegovih predhodnikov Janeza XXIII. in Pavla VI. ter drugega vatikanskega koncila. V tem smislu papež poudarja najvažnejše elemente drugega vatikanskega koncila, kot so kolegialno vodenje cerkve, ekumenski duh, dialog z nekrščanskimi religijami, zahteva po verski svobodi itd. Vir vsega zla pa je po njegovem mnenju moralni nered in vedno večji prepad med bogatimi in vernimi. Širijo se egoizmi različnih dimenzij, je rečeno v encikliki. To poglavje pa zaključuje papež s pozivom, naj se ljudje borijo proti uničenju in naj ščitijo človekove pravice povsod tam, kjer so teptane.

Pastirjem cerkve nalaga papež, da pomagajo vernikom pri zavzemanju „za čedalje bolj človeško življenje", pri čemer je potrebno upoštevati neizmerne človekove možnosti, kakor tudi njemu nasprotne težnje. Človeku grozi to, kar proizvaja — je rečeno v encikliki — se pravi rezultat njegovega dela in v še večji meri njegovega razuma, njegovih teženj in hotenj. „Sadovi te človeške dejavnosti niso samo odtujevanje, ko človek s proizvodom izgubi nekaj samega sebe, pač pa se ti proizvodi obračajo proti človeku, ki jih je izdelal." Razum in človekovo delo postajata tako vznemirjajoči pošasti, ki ogrožata človeštvo, prirodo, ekološka ravnotežja in samo življenje na svetu tako kot še nikoli poprej, kritično ugotavlja papež in meni: V teh pogojih celo znanost in tehnika lahko postaneta dejavnik nazadovanja, če sta si sami sebi cilj, namesto da bi služili človeku.

V svoji programski listini, ki ji je jedro usoda človeka na pragu leta 2000, papež zastavlja tudi vprašanje, ali bo napredek, ki ga človek ustvarja, počlovečil življenje na svetu, da bo bolj dostojno — ter sam odgovorja, da ne. O zahodnem kapitalističnem sistemu pravi, da podreja človeka napetostim, ki jih sam ustvarja, ko po eni strani troši vire energije, po drugi strani pa ustvarja na svetu široka območja revščine, lakote, obupa in zagrenjenosti. Komunistični sistemi pa — kot je rečeno v encikliki — prav tako podrejajo človeka svojim izdelkom in zanikajo temeljno pravico do svobode. „Drama sodobnosti je torej v pomanjkanju morale, ki naj bi v ospredje postavila človeka in mu podredila gospodarske, družbene in politične koristi," poudarja papež Janez Pavel II. v svoji prvi encikliki, ki nosi naslov „Redemptor hominis" — človekov odrešenik.

Volilni rezultati

ne smejo biti podlaga za novo ugotavljanje manjšine

Deset dni pred volitvami je Klub slovenskih občinskih odbornikov prejšnji teden predstavil koroškemu tisku programe samostojnih občinskih list na dvojezičnem področju južne Koroške. Uvodoma je predsednik kluba Filip Warasch povedal, da so liste izraz samoiniciativ na podeželju. Deloma so se odvrnili od obstoječih strank. Liste so nadstrankarske in mandatarje ne veže klubska disciplina.

V svojem uvodu je Warasch postavil na prvo mesto skrb za delovna mesta (v tej zvezi kritiziral gospodarsko politiko koroških faktorjev v zvezi z Rebrco), na drugo mesto enakopravnost Slovencev na občinski ravni in še posebne občinske probleme (v tej zvezi je poudaril zahtevo po uradnih urah ob večerih).

Dr. Apovnik je zavrnil na Koroškem razširjeni argument, da je možno uporabiti rezultate volitev za ponovno ugotavljanje manjšine. Menil je, da sicer ni možno preprečiti žongliranja, ki ga bodo nekateri uganjali na Koroškem, vendar je jasno, da to ne more biti nobena resna podlaga za uresničevanje manjšinskih pravic. Vendar pa bi tudi pri tem žongliranju imeli težave, ker npr. v Škocijanu oz. Dobrli vasi nastopajo samostojne liste, sedanja zakonodaja pa teh občin ne upošteva kot dvojezične.

Zastopnik EL iz Pliberka Kert je razložil novinarjem, da samostojne liste niso nacionalne liste, čeprav so kandidati v pretežni večini Slovenci. Poudaril je tudi, da prebivalstvo samo volitev ne pojmuje kot novo preštevanje manjšine. K vprašanju delovnih mest je dejal, da je treba izrabiti možnosti, ki se nam nudijo iz dejstva, da živimo v obmejnem padročju. Ostro je napadel tiste kroge, ki so s svojim hujskanjem pred leti preprečili naselitev tovarne Gorenje, v zadnjem času pa hitro rešitev delovnih mest v Reberci.

V tej zvezi je treba zabeležiti, da je novinar Kleine Zeitung imel več zanimanja za vprašanje, ali se bodo v bodoče ustanavljala nova podjetja s pomočjo jugoslovanskih podjetij, kot pa za volitve.

Sicer so se novinarji zanimali tudi za vprašanje, ali je samostojne liste, ki se večinoma imenujejo „Enotna lista", mogoče pojmovati kot zarodek nove stranke, kar pa so na tiskovni konferenci zanikali. Poudarili so tudi, da še ni odločeno, ali bo pri deželnozborskih volitvah spet nastopila samostojna lista KEL; pojavila so se menda „nasprotujoča mnenja". Zastopniki Kluba občinskih odbornikov — so poleg tega izjavili, da kluba ni možno pojmovati kot legitimno zastopstvo koroških Slovencev, saj pripada ta vloga slej ko prej le obema osrednjima organizacijama koroških Slovencev.

○

Kot zadnja lista se je predstavila tisku v torek 20. 3. še Komunistična zveza Avstrije, ki dandidira samo v Celovcu. Z volilnim programom se usmerja proti stopnjevanemu izkoriščanju in proti zmanjševanju demokratičnih pravic delovnega ljudstva. Kakor KPA v nekaterih občinah južne Koroške, zahteva Komunistična zveza popolno enakopravnost Slovencev tudi za deželno glavno mesto Celovec. Sicer Komunistična zveza nima izgledov za mandat, med glasovi, ki jih bo dosegla, pa bodo sigurno tudi protestni glasovi tistih, ki so nezadovoljni s politiko obstoječih strank.

NA LJUBLJANSKI TELEVIZIJI:

Oddaje o germanizaciji

slovenskega človeka in prostora

Sodelavci ljubljanske televizije so po dolgem študiju ustreznega gradiva pripravili serijo šestih TV oddaj o germanizaciji slovenskega človeka in prostora. Namen teh oddaj je razsvetliti položaj slovenske narodnostne skupnosti v Avstriji in skozi prizmo zgodovinskih dejstev skušati odgovoriti na vprašanje, zakaj se je narodnostna meja tako premikala; kje so bile in so še tiste silnice, ki bi jo še vnaprej rade premikale. S temi oddajami so hoteli začrtati prostor in zgodovinske silnice, ki so povzročile skupno življenje slovenskega in nemškega naroda, zato so seriji tudi dali skupno ime po programatični izpovedi Prešernove Zdravljice: „Žive naj vsi narodi — ne vrag, le sosed bo mejak".

V oddajah bodo spregovorili znani slovenski zgodovinarji, pa tudi številni slovenski ljudje na Koroškem in Štajerskem, ki bodo dopolnili govorico dokumentov in s pripovedovanjem o svojem današnjem življenju povezali zgodovino s sedanjostjo. Scenarij za oddajo je pripravila Dorica Makuc, ki je skupaj z Mijo Janžekovič skrbela tudi za režijo.

Prva oddaja je posvečena obdobju, ki sega vse od naselitve Slovencev pa do marčne revolucije leta 1848. V tej oddaji bo z dokumentarnim arhivskim gradivom predstavljena nekdanja država karantanskih Slovencev. Prikazani bodo zgodovinski spomeniki, ki pričajo o prisotnosti različnih kultur in narodov v najstarejši zgodovini tega ozemlja. Govora bo o skupni naselitvi Slovencev in Bavarcev, pa o vsej naslednji dobi do marčne revolucije v sredini 19. stoletja. Prikazana bo germanizacija slovenskega ozemlja v omenjenem obdobju, orisan pa predvsem tudi pomen prve slovenske države — Samove Karantanije — za Slovence.

Druga oddaja bo obravnavala časovno dobo, ki sega od marčne revolucije 1848 pa do prve svetovne vojne 1914/18. Prikazu položaja koroških in štajerskih Slovencev po marčni revoluciji bo sledil opis časa, ko je Celovec veljal za zibelko in središče slovenskega kulturnega življenja. Prav tako bosta prikazana pomen in vloga taborskega gibanja. Obdelan bo odnos slovenskih in nemških strank do narodnega vprašanja, nadalje ustroj volitev v nekdanji monarhiji, pa tudi vloga ljudskih štetij v raznarodovalni politiki.

Tretja oddaja bo zajela čas od prve svetovne vojne pa do nacistične zasedbe Avstrije leta 1938. Prikazan bo položaj v večnarodni monarhiji; dalje gibanje, ki ga je sprožila majniška deklaracija, potem boji za severno mejo in usoda koroških Slovencev po plebiscitu. Oris razmer v prvi republiki bo zlasti obsegal položaj slovenskega šolstva ter prizadevanje za kulturno avtonomijo. Paralelno k temu pa bo opozorjeno tudi na življenje in politično usmerjenost nemške manjšine v Sloveniji oz. Jugoslaviji.

Četrta oddaja, ki bo obravnavala dobo nacizma, bo govorila o aretacijah slovenskih funkcionarjev, o izseljevanju slovenskih družin, o streljanju slovenskih antifašistov in o požiganju slovenskih domov. Najstrahovitejša doba v slovenski zgodovini pa je hkrati tudi najslavnejša — z uporom proti fašizmu in z narodnoosvobodilno borbo. Zato bo izzvenela z mislijo, da gorja, ki je bilo prizadeto slovenskemu ljudstvu, ne smemo pozabiti, kakor tudi ne slavnih dni odpora, ki ga je to ljudstvo nudilo zločinskemu fašizmu.

Peta in šesta oddaja pa bosta spregovorili o Slovencih v drugi avstrijski republiki. Prikazan bo današnji utrip življenja in delovanja Slovencev na političnem, gospodarskem in kulturnem področju. V teh oddajah bodo koroški in štajerski Slovenci spregovorili o sebi, o svojem življenju, o svojem delu, pa tudi o težavah in načrtih. Končno pa so avtorji oddaj prisluhnili tudi še demokratičnim nemško govorečim Avstrijcem in tako naglasili, da bi enakopravno sožitje moralo biti podlaga skupnemu življenju obeh narodov v skupni domovini.

Točen čas posameznih oddaj bomo še pravočasno objavili.

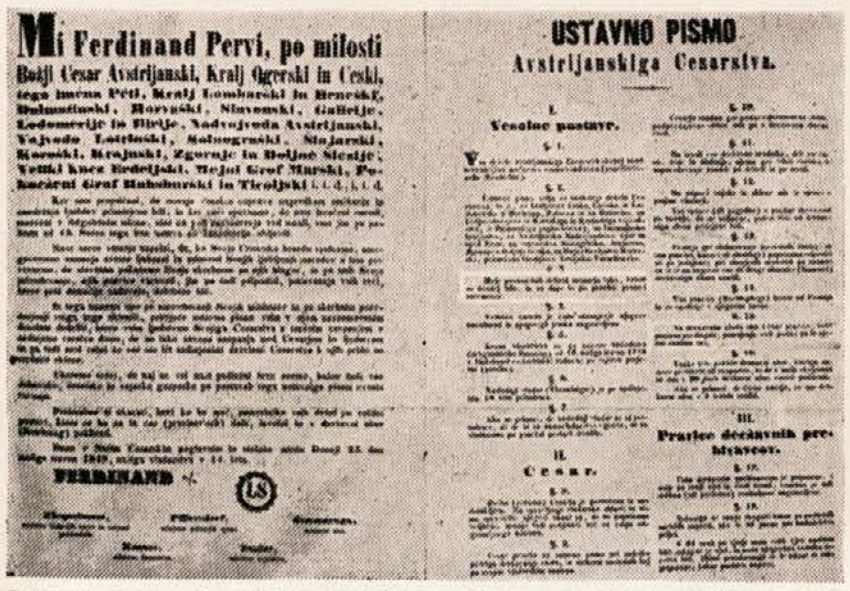

USTAVNO PISMO
Avstrijanskiga Cesarstva.

I.
Vesalne postave.

II.
Cesar.

III.
Pratice deželnih prezidavcov.

Mi Ferdinand Perví, po milosti Božji Cesar Avstrijanski, Kralj Ogerski in Cesk...

FERDINAND m.p.

Čeprav je stara avstroogrska monarhija v marsikaterem pogledu — vsaj na papirju — dosti bolj proglašala pravice in enakopravnosti narodov kot današnja republika, pa je zaradi svojih dejanj šla v zgodovino kot „ječa narodov".

Nova publikacija

o manjšinski problematiki

Pred nedavnim je v dunajski založbi Braumüller izšla tretja knjiga v zbirki „Sistem mednarodnega manjšinskega prava", ki jo že nekaj let izdaja skupina znanih manjšinskih izvedencev, med njimi tudi prof. dr. Theodor Veiter. Knjiga ki nosi naslov „Posebni problemi zaščite narodnostnih skupin in jezikovnih manjšin", prinaša prispevke različnih avtorjev (med njimi so npr. Heinz Kloss, Friedrich Klein, Kurt Robl in drugi) o specifičnih, za manjšine pomembnih vprašanjih, kot so manjšinsko šolstvo, manjšina in federacija ter načelo enakosti v manjšinskem pravu. Tako se npr. Friedrich Korkisch v svojem članku o uradnem in sodnem jeziku med drugim bavi tudi s tozadevno novo avstrijsko zakonodajo, vendar prihaja do zelo površnih in nekritičnih zaključkov. Večji del knjige pa je posvečen ilustraciji položaja in razvoja manjšin v Belgiji, Kanadi in Združenih državah Amerike ter sovjetskega pojmovanja narodnega vprašanja v teoriji in praksi.

Za nas koroške Slovence sta zanimiva predvsem Veiterjeva ocena novega avstrijskega manjšinskega prava ter prispevek prof. Pernthalerja iz Innsbrucka o soudeležbi manjšine pri zakonodaji in upravi države.

Prof. Pernthaler se zavzema za obširno sodelovanje manjšine v merodajnih zakonodajnih in upravnih organih države. Narodnim manjšinam kot „permanentnim manjšinam" je po njegovem treba zagotoviti možnosti za učinkovito uveljavljanje njihovih interesov v političnih procesih države. Poudarja, da v „medetničnih odnosih" ne more biti odločilen „numerični princip", temveč mora veljati „partnerstvo etničnih skupin", in to preko meja številčne moči.

Prof. Veiter pa v svojem prispevku skuša utemeljiti svoje zavračanje pojma „narodna manjšina", ki ga je po avtorjevem mnenju treba nadomestiti z „narodnostno skupino", češ, da samo ta pojem ustreza znanstvenemu in pravnemu standardu. Nadalje Veiter prikazuje nastanek in stanje sedmojulijske zakonodaje. Kljub številnim kritičnim pripombam na račun zakona v nasprotju z nekdanjimi izjavami prihaja do zaključka, da zakon o narodnih skupinah predstavlja določen korak naprej, zlasti kar velja za splošna določila zakona. Pripomniti pa je treba, da je Veiter očitno „prezrl", da se avstrijske oblasti ne držijo niti ustavnih določil in mednarodnih obveznosti (člen 7 državne pogodbe), kaj šele, da bi spoštovale svoje brezštevilne papirnate izjave.

Broširana knjiga stane 690 šilingov.

Petinsedemdesetletnica rojstva

Srečka Kosovela – pesnika Krasa in revolucije

Minulo nedeljo — 18. marca — je minilo 75 let od rojstva Srečka Kosovela — „pesnika Krasa, revolucije in smrti", kot ga radi imenujemo.

Srečko Kosovel se je rodil 18. marca 1904 v Sežani. Osnovno šolo je obiskoval v Tomaju na Krasu, nato realko v Ljubljani, kjer se je vpisal tudi na univerzo ter poslušal predavanja iz slavistike, primerjalne književnosti, romantike, filozofije in umetnostne zgodovine. Kmalu pa ga je napadla zahrbtna bolezen, za katero je umrl 27. maja 1926, star komaj 22 let.

Že v srednji šoli se je Kosovel zanimal za književnost in je leta 1922 s tovariši začel izdajati dijaški list Lepa Vida, v katerem so izšle tudi njegove prve pesmi; sicer pa je sodeloval pri raznih revijah in literarnih krožkih ter urejeval revijo Mladina, ki je združevala vse vidnejše predstavnike mladega rodu. Njegove izbrane pesmi so prvič izšle leta 1927, druga izdaja je sledila leta 1931, po vojni pa smo dobili že celo vrsto izdaj Kosovelove poezije.

Ohranjenih je nekaj sto Kosovelovih pesmi in vsebujejo najrazličnejše motive. V njih izraža pesnik v različnih variacijah svoje doživljaje trpke kraške pokrajine; pesmi razodevajo pesnikovo iskanje življenjskega smisla, slutnjo bližajoče se smrti in spoznanje, da se mora boriti ob strani delovnih ljudi. V njegovem spoznanju se je oblikovala podoba revolucije, ki bo odpravila vse, kar ovira svoboden razmah ustvarjalnih sil.

Zaradi revolucionarne vere v novi čas je Srečko Kosovel ena najdragocenejših pesniških osebnosti v slovenski književnosti in kulturi. To svojo vero je izpovedal v svojih pesmih kakor tudi v svojih borbenih esejih, s katerimi se je bojeval za socialne, kulturne in duhovne vrednote. Poudarjal je predvsem vlogo proletariata v sodobni družbi in zahteval zanj pravico do materialnih in kulturnih dobrin: če je njegova dolžnost delati, je njegova pravica tudi živeti.

Kosovel je odločno nastopil tudi proti umetnikom, ki jim je umetnost igračkanje z izrazi in ki se zavzemajo za „umetnost zaradi umetnosti" in s tem služijo le zgornjim desettisočem. Poudarjal je, da mora umetnik vseskozi govoriti resnico in da ne sme nikoli lagati. Ker pa je vsak človek delavec, vsak delavec pa človek, mora umetnik ustvarjati umetnost za človeka. Morda še bolj kot njegove pesmi govorijo Kosovelovi eseji, da je bil z vsem bitjem za proletarsko stvar in za popolno osvoboditev proletarca. Nujnost mu je proletarska kultura, brez katere proletariat ne more uresničiti svoje naloge, to se pravi, ne samo zrušiti kapitalistični družbeni red, marveč ustvariti tak družbeni red, ki bo osnovan na odgovornosti človeka do človeka. Kajti preko lastnih bolečin, preko žalostne usode ga je pot vodila do človeka: „Zanj se vse moje sile borijo, zanj, za človeka, človeštvo, ljudi!"

AULA SLOVENICA

CELOVEC, PAULITSCHGASSE 5—7

Vljudno Vas vabimo na otvoritev razstave grafik

prof. Klavdija Palčiča, Trst

v ponedeljek 26. marca 1979 ob 19. uri. Kulturni spored bosta izvajala člana Glasbene matice iz Trsta ODINEA VODOPIVEC, mezzosopran in ALEKSANDER VODOPIVEC, klavir.

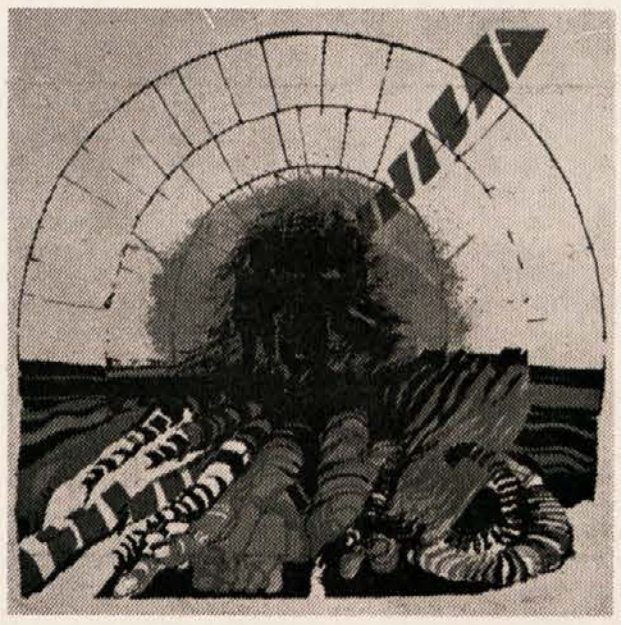

Razstava bo odprta do 13. aprila 1979, in sicer od ponedeljka do petka od 13. do 17. ure.

V četrtek 29. marca 1979 ob 19. uri bo v okviru razstave VEČER UMETNIKOV BESEDE iz Trsta: Miroslav Košuta, Ivanka Hergold, recitirata Bogdana Bratuž in Anton Petje.

Prisrčno vabljeni!

Povojni obračun

slovenske likovne umetnosti

Včeraj so v Ljubljani odprli dve veliki razstavi, ki skupaj s tremi tovrstnimi publikacijami predstavljajo najbolj obsežen pregled in torej tudi obračun povojne slovenske likovne umetnosti.

V Moderni galeriji je razstavljenih skupno 150 del 38 slikarjev, in sicer začenši od primerkov tako imenovanega socialističnega realizma takoj po vojni preko silnega in vsestranskega vzgona v poznejših letih pa do najmlajših predstavnikov sodobnega slovenskega slikarstva. Področje kiparstva predstavlja izbor 163 del 41 avtorjev, in to ob strogem upoštevanju kakovosti, pri čemer pa je velika spomeniška plastika zaradi prostorskih težav predstavljena le v fotografijah. Pregled dopolnjuje še grafika, ki obsega 160 listov 37 avtorjev; zastopane so vse slogovne in idejne smeri, predvsem pa je tokrat prvič podan tudi zaokrožen pregled slovenske likovne ilustracije povojne dobe.

V Jakopičevem razstavišču v Gradišču, kjer so bili odprti novi prostori, pa ima svoje mesto razstava, ki obsega 225 avtorskih enot s področja arhitekture, urbanizma, dizajna, industrijskega oblikovanja in fotografije. To razstavo je pripravil Arhitekturni muzej, ki je s svojim izborom dosegel enakopravno obravnavanje teh dejavnosti, kakor so na drugi razstavi enakopravno obravnavane klasične likovne umetnosti.

Založba Mladinska knjiga pa je za to priložnost izdala tri dragocene, vsebinsko med seboj povezane publikacije, ki na tisoč straneh besedila in z izborom okrog tisoč likovnih reprodukcij posredujejo obsežen pregled slovenske likovne ustvarjalnosti v obdobju 1945—1978.

Da Moderna galerija s to edinstveno manifestacijo hkrati obhaja — čeprav nekoliko zapoznelo — tudi tridesetletnico svojega dela, bodi omenjeno le ob robu.

Mesto Slovencev

med najboljšimi deli evropske književnosti

Mednarodna organizacija za izobraževanje, znanost in kulturo (UNESCO) je v sodelovanju s svojimi evropskimi članicami izdelala katalog 600 „najboljših evropskih literarnih del", v katerem so bila zajeta književna dela posameznih narodov in njihovih literarnih ustvarjalcev, ki sodijo v sam vrh evropske literature.

V tem seznamu najboljše evropske literature je UNESCO odmerila primerno mesto tudi Slovencem in slovenski književnosti. Med 18 jugoslovanskimi avtorji, ki so bili uvrščeni med najboljše evropske pesnike in pisatelje, so namreč tudi štirje Slovenci. To so: pesnik France Prešeren, pisatelj Ivan Cankar (posebej sta navedeni njegovi deli „Hiša Marije Pomočnice" in „Podobe iz sanj"), pesnik Srečko Kosovel in pisatelj Prežihov Voranc (z njegovim delom „Samorastniki").

Poleg štirih Slovencev so v seznamu upoštevani še naslednji jugoslovanski književniki: nobelov nagrajenec Ivo Andrič, Miloš Crnjanski, Marin Držič, Ivan Gundulič, Vuk Karadžič, Petar Kočič, Miroslav Krleža, Desanka Maksimovič, Ivan Mažuranič, Petar Petrovič Njegoš, Veljko Petrovič, Kosta Racin, Isidora Sekulič in Tin Ujevič.

Tudi med študenti diskusija o občinskih volitvah

Ker bodo kmalu volitve v občinske odbore, so se med koroškimi Slovenci nujno ojačile diskusije o tem vprašanju. Dunajski študentje so se v to diskusijo prav tako vključili. Še pred kratkim so na zadnjem občnem zboru sklenili resolucijo, v kateri ugotavljajo, da kot v preteklem času tudi danes Slovenci ne moremo in ne bomo mogli najti skupnega stališča pri takih volitvah. Kljub temu ali prav zaradi tega, ker kandidirajo zavedni Slovenci na različnih listah, bomo tudi vnaprej morali najti preko posameznih strankarskih orijentacij skupno pot v boju za narodne pravice. Prav v volilnem boju nas ne bo mogla združiti stranka, temveč slovenska materinščina in 7. člen. To spoznanje pa je narekovalo študentom na Dunaju, da povabijo k diskusiji o volitvah take slovenske občinske odbornike, ki kandidirajo na različnih listah oz. strankah.

Tomaž Ogris, vodja krajevne socialistične organizacije na Radišah, je tolmačil številnim udeležencem diskusije znana stališča ZSO, ki se zavzema za to, da izvolimo v občinske odbore čim več slovensko- in nemško-govorečih demokratov. V ospredje je postavil skupne interese koroškega prebivalstva in dodal, da „zgolj nacionalna usmeritev oži boj za narodne pravice". Poleg tega je bil mnenja, da daje tudi koroškim Slovencem vključevanje v vladno stranko določene možnosti vplivanja tam, kjer je oblast.

Če je o tem podvomil Ewald Grabner, slovenski občinski odbornik KPA v Borovljah, ki je opozoril na protimanjšinsko politiko ravno tudi socialistične stranke, pa je vendarle bil mnenja, da teži zgolj narodno-strankarska orientacija k ozkosrčni monopolizaciji narodnega gibanja, ker izključuje predvsem številne Slovence v vrstah SPÖ in KPÖ ter s tem nasprotuje tudi načelu vsestranskega povezovanja z nemškogovorečimi demokrati. Kot nekateri študentje je tudi on pozval Klub občinskih odbornikov, da vključi res vse narodnozavedne občinske odbornike, ki se prav tako borijo za izpolnitev 7. člena, pa čeprav na različnih listah.

V KSŠ je spregovoril tudi predsednik Kluba občinskih odbornikov in mandatar EL Djekše Filip Warasch. Po njegovih besedah podpira NSKS le tiste naše občinske odbornike, ki kandidirajo na krajevnih listah: „Oni naj bodo slaba vest in korektiv za ostale Slovence v občinskih odborih." Ugotovil je tudi, da ima vsakdo pravico ustanoviti svojo lastno politično stranko, tako tudi koroški Slovenci, ki imajo poleg tega še slabe izkušnje z večinskimi strankami.

Živahna diskusija, ki je sledila uvodnim besedam imenovanih gostov, je pokazala zapletenost in mnogovrstnost vprašanj, ki se nam stavljajo v volilnem boju. Kljub različnim gledanjem pa je obvladalo v Klubu skupno mnenje, da se nam kaže od občine do občine deloma spremenjena slika in je vsekakor problematično dajati skupen recept za različne situacije. Tu je bila ponovno potrjena klubska resolucija:

„Slovenski študentje naj podprejo pri občinskih volitvah vse tiste kandidate, ki se dosledno borijo za izpolnitev 7. člena, za demokratični in socialni napredek naše družbe."

Da različna gledanja na vprašanje volitev ne bodo mogla razcepiti naših vrst v boju za narodne pravice — to zavest je potrdil tudi ta klubski večer, ki nam je prinesel tovariško in stvarno diskusijo.

Zveza koroških partizanov vabi na

SPOMINSKO SVEČANOST

ob obletnici smrti narodnega heroja Franca Pasterka-Lenarta

v nedeljo 8. aprila 1979 ob 11. uri na pokopališču v Železni Kapli.

Prisrčno vabljeni!

Otroški vrtec v Šentprimožu uspešno deluje

Kot smo že poročali v zadnji številki našega lista je začel v Šentprimožu redno delovati dvojezični otroški vrtec, v katerem je trenutno 25 otrok med njimi tudi nekaj nemško govorečih. Kakor smo zvedeli, so novi mladi gostje otroškega vrtca zelo srečni in izredno zadovoljni s svojo vzgojiteljico, ki jih uči vsega mogočega, tako tudi risanja. Da so med mladimi pravi umetniki, dokazuje slika objavljene risbe, ki jo je naredila 5-letna Barbara. Tudi starši otrok radi prihajajo v otroški vrtec, kjer se pozanimajo o svojih otrokih, kaj delajo in kako se jim godi. Veliko zanimanje pa so pokazali tudi drugi krogi. Pred dnevi so se zglasili v otroškem vrtcu orožniki in se zanimali, koliko je otrok in če je res, da so otroci zastonj v oskrbi. Od kod so dobili te informacije si lahko mislimo. Vsekakor so bili orožniki pomirjeni, ko so zvedeli, da je vse v najboljšem redu — da ni prekoračeno število otrok in da je seveda treba plačati oskrbo otrok. Z gotovostjo lahko trdimo, da orožniki prihodnjič ne bodo nasedali raznim vadbam, saj so se vidno oddahnili, da je bil to udarec v prazno.

Otroška vzgojiteljica Simona Pörtsch, doma iz Škofič, se je hitro navadila na novo okolje — na zaupane otroke in lepe nove prostore ter obratno otroci tu na njo. Med otroci in vzgojiteljico torej vlada najlepša harmonija, kako tudi ne, ko pa je verzirana na tem področju, saj je to delo opravljala že po drugih otroških vrtcih. Posebnost tega vrtca je, da se otroci poučujejo oz. vzgajajo v obeh jezikih — v materinskem in v jeziku naroda soseda. Trenutno imamo koroški Slovenci tri takšne otroške vrtce — v Št. Petru pri Šentjakobu v R., v Celovcu in najmlajši otroški vrtec v Šentprimožu v Podjuni. Pravilno bi seveda bilo, da bi bili takšni dvojezični vrtci po vsem dvojezičnem ozemlju in da bi jih vzdrževala država. To bi bilo tudi popolnoma v smislu člena 7 avstrijske državne pogodbe.

Naj ob tej priložnosti ponovno opozorimo, da bo uradna otvoritev dvojezičnega otroškega vrtca v nedeljo 29. aprila, kamor so seveda vsi prisrčno vabljeni.

Obiščite Gast 79

Minulo soboto so se v koroški metropoli odprla vrata 11. strokovnega sejma gastronomije in turizma „Gast 79". Na otvoritveni slovesnosti so bili med visokimi gosti zastopani koroški deželni glavar Leopold Wagner, ki je otvoril sejem; ministrski svetnik dr. Anton Würzl, najvišji uradnik na področju avstrijskega turizma ter številni predstavniki gospodarskega in političnega življenja. Deželni glavar je v svojem govoru poudaril, da se je v zadnjih letih pokazal občuten porast zboljšanja kakovosti na področju tujskega prometa in gastronomije, kar je predvsem zasluga „GAST".

Že v prvih dnevih sejma se je pokazalo veliko zanimanje in temu primeren je bil tudi obisk. Čeprav je bila že absolvirana cela vrsta strokovnih prireditev, je na programu še mnogo zanimivega, kar si velja ogledati in pa seveda tudi nabaviti.

Kot prejšnja leta sodelujejo na Gast tudi jugoslovanska podjetja, in to predvsem iz Slovenije. Slovensko udeležbo organizira Gospodarska zbornica Slovenije ob sodelovanju še nekaterih drugih podjetij. Tako je bila v sredo v okviru Gast tiskovna konferenca, ki so jo organizirali jugoslovanski gospodarski predstavniki.

Tokrat so se sejma udeležila sledeča jugoslovanska podjetja: Elan, Toper, Rašica, Universale, Almira in UNISTOS. Med posebnostmi „Gast 79" je vsekakor 8. mednarodno tekmovanje kuharjev. Danes se merijo v kuharski umetnosti kuharji iz Francije, jutri in pojutrišnjim pa jugoslovanski kuharji. Prav tako privlačno je mednarodno tekmovanje bifejev, prikaz koroških pekov, kako se peče pecivo itd.

Gast 79 je odprt še do vključno nedelje vsak dan od 9.30 do 18. ure. Vsem zlasti pa tistim, ki se bavijo s turizmom priporočamo, da si ogledajo ta sejem, ki je edinstven v Evropi in ki brez dvoma mnogo prispeva k pospeševanju turizma v deželi, v Avstriji in ne nazadnje tudi v sosednjih državah.

Slovenski znanstveni inštitut in SPD „Bisernica" v Celovcu vabita na predavanje

NARODNA IN POLITIČNA ZAVEST NA KOROŠKEM OD MEŠČANSKE REVOLUCIJE DO 1918

v petek 30. marca 1979 ob 19. uri v prostorih Kluba Prežihovega Voranca v Celovcu, Benediktinerplatz 5

Predavatelj: univ. prof. dr. Janko Pleterski

Prisčrno vabljeni!

Šentjakobska farna mladina vabi na predavanje Vinka Ošlaka:

„O NAPREDNI MISELNOSTI"

v nedeljo 8. aprila 1979 ob 19.30 uri v farni dvorani v Šentjakobu v Rožu.

V Bilčovsu gre za slovenskega župana

V Bilčovsu je v teku volilne borbe prišlo tudi do samostojnega nastopa Enotne liste in v tej zvezi tudi do kritičnih stališč.

Čeprav smo mnenja, da ima vsak državljan ustavno zajamčeno pravico, da samostojno nastopa na volitvah, je le treba upoštevati, da gre v Bilčovsu za položaj slovenskega župana, ki ga je treba na vsak način obdržati. Zato bo vsak preudaren volivec v tem primeru podprl župana Hanzija Ogrisa, ki s svojim delom in ravnanjem nikdar in nikomur ni dal povoda, da bi lahko kakorkoli podvomil o njegovi narodni zavednosti. Delitev glasov koristi samo tistim, ki ne želijo slovenskega župana v Bilčovsu.

Zveza slovenskih organizacij na vsak način podpira svojega podpredsednika.

Velik ranžirni kolodvor na Brnci

Dolgoletna želja Avstrijskih zveznih železnic, da na Brnci zgradi centralni ranžirni kolodvor se bo uresničila. Start za uresničitev tega projekta je bil prejšnjo sredo, ko se je zbrala ogromna množica ljudi, med njimi prometni minister Karl Lausecker, koroški deželni glavar, številni železničarji ter predstavniki koroškega političnega in gospodarskega življenja, da svečano proslavijo začetek te velike gradnje. Ob tej priložnosti je prometni minister Karl Lausecker sprožil strel in s tem dal startni znak za začetek gradnje.

Novi ranžirni kolodvor, katerega površina bo znašala 80 hektarjev se bo zgradil za tovarno Elan na Brnci na južnem bregu Zilje. Stroški tega projekta bodo znašali 2,4 milijarde šilingov. Naj še povemo, da bodo na tem arealu namestili kar 90 kilometrov tirov in 221 kretnic. Ob tej priložnosti bodo v tovarno Elan zgradili tudi poseben tir, ki bo tako povezoval tovarno z ostalim svetom.

Ranžirni kolodvor na Brnci na stekališču treh držav bo imel pomembno vlogo zlasti v tovornem prometu v Evropi. Zgrajen bo po najmodernejših dosežkih tehnike, tako da bodo, ko bo ranžirni kolodvor zgrajen, na leto prištedili okrog 200 milijonov šilingov.

Prometni minister Lausecker je v svojem govoru med drugim poudaril, da sta gradnja ranžirnega kolodvora na Brnci in hkrati podobnega centralnega ranžirnega kolodvora na Dunaju-Kledring, največji gradbeni projekt odkar so zgradili železnico preko Semmeringa.

Gradnja ranžirnega kolodvora bo več let zaposlevala okrog tisoč delavcev, kar bo velik prispevek k odpravljanju brezposelnosti v deželi. Vzporedno z gradnjo pa se bodo množile tudi špedicije, ki bodo skrbele za hitro odpravo blaga. Preračunali so, da bo odpravljanje blaga po izgradnji kolodvora za 30 odstotkov krajše. Torej velike in atraktivne pridobitve.

Marija na Zilji

Pred nekaj tedni je bilo v Mariji na Zilji precej ljudi, ki so bili oblečeni v koroške „gvante". Za kaj je šlo, smo zvedeli šele iz časopisov. Zveza bivših vojakov (Kameradschaftsbund) okraja Beljak je namreč imela v gostilni pri Moserju srečanje. Predsednik okrajnega odbora te zveze polkovnik v pokoju Hans Rohr je v svojih izvajanjih povdaril, da so Marijo na Zilji za kraj srečanja izbrali zaradi tega, ker je pred 60 leti prav tu vzplamtela iskra koroškega obrambnega boja.

Na tem srečanju je bil tudi zvezni predstavnik organizacije iz Tirolske Karl Leipert (tudi pesnik). Kakšen patriot je ta Tirolec najprepričljiveje povejo njegova izvajanja, med njimi neki stavek njegove pesniške stvaritve — na mizah so bili namreč na razpolago listi s sliko frontnega vojaka in z njegovo pesnitvijo — kjer je bilo zapisano: „dokler bodo živeli frontni vojaki, nikoli ne bodo ponehale sanje o Reichu". Nadalje je Leipert, ki je solil pamet zbranim Koroščem tudi še ugotovil, da je bila nemškemu Reichu druga svetovna vojna vsiljena.

Ob takšnih izjavah lahko vsakega demokrata postane strah, kako izprijena je miselnost teh večno včerajšnjih, ki se iz zgodovine niso prav ničesar naučili. Še posebno nesramno pri tem je seveda to, da ravno ljudje iz teh krogov koroškim Slovencem očitajo, da niso Avstrijci; sami pa se niti ne priznavajo za Avstrijce. Znano je da ti ljudje ob različnih priložnostih — kot se je to demonstriralo tudi na tem srečanju — poveličujejo nemški Reich, to je tisti Reich, ki je Avstriji vzel samostojnost in svobodo; Avstrijce pa pognal v koncentracijska taborišča, na morišča ter na fronte krvavet in umirat za popolnoma tuje interese.

Kot smo izvedeli se nihče od navzočih na srečanju ni distanciral od izjav tega tirolskega misionarja, kar je porazno izpričevalo za demokratičnost teh ljudi, ki se sicer radi postavljajo v pozo demokratov pa so vse prej kot to.

Nagrada „Odru mladja"

Na prvem amaterskem festivalu „Bifet 79" v Beogradu, ki se je končal koncem minulega tedna sta prejeli nagrado tudi dve amaterski skupini iz Avstrije.

Nagrado za najboljši stik z občinstvom je prejela igralska skupina KDZ „Oder mladje" s predstavitvijo mladinske igre Svetlane Makarovičeve „Hiša tete Barbare"; nagrado za najboljšo kolektivno igro pa graško „kletno gledališče".

Izdajatelj, založnik in lastnik: Zveza slovenskih organizacij na Koroškem; glavni urednik: Rado Janežič; odgovorni urednik: Andrej Kokot; uredništvo in uprava: 9021 Klagenfurt - Celovec, Gasometergasse 10, tel. 32 5 50 — Tiska: Založniška in tiskarska družba z o. j. Drava, Celovec — Borovlje.

Slovensko prosvetno društvo „Zarja" v Železni Kapli vabi na

KONCERT NARODNIH IN UMETNIH PESMI

v soboto 24. marca 1979 ob 19. uri v hotelu Obir.

Spored izvajata s samostojnim in skupnim programom moški pevski zbor „Gorjanci" Straža (pri Novem mestu) in mešani pevski zbor KUD Žuženberk.

Ljubitelji petja

prisrčno vabljeni!

IZLET NA MADŽARSKO

Zveza koroških partizanov ima tudi letos v načrtu izlet — tokrat štiridnevno potovanje po Madžarski. Potovanje bi se pričelo 28. aprila in končalo 1. maja 1979. Vljudno vabimo vse, ki jih to potovanje zanima, da se prijavijo pismeno ali po telefonu na naslov: Zveza koroških partizanov, Spitalgasse 12/III, 9020 Klagenfurt/Celovec; telefon: (0 42 22) 85 2 35

Časi se spreminjajo

Od Bistrice v Rožu se vleče proti jugu dolina, ki ji uradno pravijo Bärental/Medvedji dol, po kateri vodi asfaltirana cesta do planinske postojanke Stouhütte v Zavrhu. Od tam je lep izlet preko Trate (Tratten, Johannsenruhe, 1220 m) na Mačensko planino, kjer kraljuje Celovška koča (Klagenfurter Hütte, 1663 m).

Predno so naši predniki naselili te kraje, so po gozdovih še kraljevali volkovi, risi, divje mačke in medvedje. Ko je začelo primanjkovati prostora v dolini so začeli naši predniki prodirati tudi v to divjino. Prvotni seljani so trebili in požigali gozdove ter jih spreminjali v novine, kamor so postavili svoje domačije. Prvotni naseljenec je bil Strugar, ki si je postavil svoje bivališče na južno prisojno pobočje Psinjskega vrha. Od tam je razširil svojo oblast prav na Ovčji vrh, kamor je pošiljal ovce past; nižje doli po Kozjaku (prostrani dolec, ki se vleče od vrha severozahodno do vznožja) je pasel koze, ki jih je imel tudi nešteto.

Toliko sveta je imel Strugar, da je mogel vsakemu svojih štirih sinov prepustiti lastno domačijo, ki so po njih ohranile domača imena: Vlip, Mark, Nejček, Jakop; tam pa kjer je imel stan za jalovo (mlado, še neplodno) živino, je pozneje še nastala ugledna kmetija Avovnik (Jalovnik). Vendar Ovčji vrh ni ostal Strugarjem. Od njih so ga — tako piše rojak iz Slovenjega Plajberka dr. Josip Šašel — prigoljufali posestniki iz Mač pri Svečah, ki se ne štejejo med Rutarjane, to je prebivalce tega visokogorskega sveta. Zato se lepa planina med najvišjim vrhom Karavank Stolom in Ovčjim vrhom imenuje Mačenska planina.

Ob poti na to planino so niže doli nastale na pripravnih krajih kmetije, ki so se širile po obeh pobočjih potoka ali hudournika Bistrice. In tako je nastalo v višjih legah proti Mačenskemu vrhu naselje Gorinčiči, spodaj nižje, kjer stoji danes zapuščena šola (sedaj privatna lastnina) pa naselje Zavrh. Nekoč so v tem Medvedjem dolu živeli kmetje v izobilju. Gospodarski pomen je bil tolikšen, da je vlada pod cesarjem Jožefom II. smatrala za umestno ustanovitev samostojne župnije (1786), seveda predvsem iz potrebe, da se namestijo in zaposlijo številni menihi tedaj razpuščenih samostanov. Toda za to odročno župnijo se noben dušni pastir ni potegoval — cerkev bolje rečeno kapelica v Gorinčičah je bila mnogo premajhna in tudi stanovanje kurata pri Plavcu je bilo prav tako borno.

Nevzdržna je postala ta župnija z gospodarskim propadom kraja, ki ga je od šestdesetih let minulega stoletja dalje povzročil baron Helldorf. Le-ta je hotel povečati svojo oblast. Svojim gozdarjem je naročil, da uprizorijo na kmete in njih posest gonjo, ki je postala za avstrijsko plemstvo tudi drugod v Alpah naravnost moderna. Ta nesramni posel je z velikim užitkom opravljal neki gozdar češkega porekla, Bohatta. Podpihoval je sovraštvo med sosedi in s krivimi prisegami grenil življenje, tako da so v obupu prodali svoje domove.

Prvi je bil pokupljen Škrobat, nato Linart, padel je največji Štefanc nato pa je kakor plaz zajel ostale. Vendar povzročitelj tega opustošenja, baron Helldorf, ni dolgo užival te brezvestno nagrabljene zemlje. Njega je zadela podobna usoda, ki jo je prej namenil drugim. Tudi on se je „zhavžval". Danes je takoimenovani Medvedji dol (domačini pravijo Zavrh) samo še turistična atrakcija. Večina ljudi, ki rada obiskuje te lepe kraje, ne ve, kakšna žalostna usoda je doletela tamkajšnje prebivalce. Ljudje, ki hodijo skozi kraje, vidijo samo naravne lepote, ne vedo pa, da je bilo včasih tam še mnogo mnogo lepše. Kakor so zginili risi, volkovi in medvedje s te doline, tako so pod silo razmer morali zapustiti to lepo dolino tudi tamkajšnji prebivalci. Ostala je samo še narava. Kdor pa ima odprte oči, pa lahko še vidi močne sledove človeških rok, ki so obdelovale polja in travnike.

In prav zato smatramo za potrebno, da obudimo spomin na tiste čase, ko je po tej dolini odmevala naša pesem in ko je tam prevladovalo še pravo živo, domače okolje. To je skromen prispevek, ki naj bo vzpodbuda drugim, da tudi kaj prispevajo, da spoznamo oziroma da se seznanimo s posebnostmi naše ožje domovine.

Slovenski oktet bo gostoval na Koroškem

Znano je, da je Slovenski oktet v lanskem letu doživel svojo zadnjo pomladitev. Dosedanjo sestavo tega svetovno znanega vokalnega ansambla, so dopolnili štirje novi pevci, ki so stopili na mesta odličnih pevcev.

Nov sestav Slovenskega okteta, smo v Celovcu že imeli priliko slišati. Naši javnosti so se predstavili s kratkim sporedom na letošnjem Slovenskem plesu. Že tedaj smo videli, da ta kvalitetni vokalni ansambel zaradi zamenjave na kvaliteti ni utrpel nobenih posledic. To potrjujejo uspešne turneje Slovenskega okteta doma in v tujini. Slovenski oktet pa ob svojih številnih turnejah po svetu vedno najde tudi čas, da s svojo pesmijo pride tudi med nas, koroške Slovence. Organizator teh koncertov je vedno bila Slovenska prosvetna zveza.

Tako bo tudi v prihodnje, in veseli nas, da našo javnost, posebno pa ljubitelje slovenske in pesmi drugih narodov, seznanijo z veselo novico, da bo Slovenski oktet v času od 27. do 29. aprila spet gostoval na Koroškem. Tokrat bo nastopil v Pliberku, Škocijanu, Kotmari vasi in na Brnci. Točne čase in zaporedje nastopov bomo objavili v prihodnji številki našega lista.

Koroški Slovenci med lužiškimi Srbi

Od 10. do 14. marca se je mudila skupina koroških Slovencev na povabilo Socialistične enotne stranke (SED) Nemške demokratične republike (NDR) v Lužici, v kraju, kjer živijo Sorbi — edina narodna manjšina v NDR. Med obiskovalci je bila tudi večja skupina mešanega pevskega zbora „Rož" iz Šentjakoba, ki je nastopila v zavodu za izobraževanje učiteljev osnovnih šol v Budyšinu, kjer je center političnega in kulturnega življenja Lužiških Srbov.

Ureditev narodnih odnosov, to je bilo eno izmed poglavitnih interesnih vprašanj za celo skupino. V kraju samem je spoznavala, da so spremembe na področju državne oblasti po drugi svetovni vojni šele odprle možnosti za ustvarjanje solidarnih odnosov med Srbi in Nemci in da dandanes država jamči za narodno enakopravnost Lužiških Srbov. Poleg razgovorov s predstavniki srbskih in nemških družbenopolitičnih organizacij si je skupina ogledala še zanimivosti mesta Dresden in okolice, obiskala je nemško-srbsko gledališče v Buyšinu in večji kmetijski kombinat na dvojezičnem ozemlju.

O življenju Lužiških Srbov in o problemih, ki se porajajo v zvezi z urejevanjem nacionalnega vprašanja v NDR, bomo poročali v eni izmed naslednjih številk.

PISMO BRALCA

Bilčovs

Z velikim zanimanjem smo prečitali pismo bralca v zadnji številki (16. marec 1979) Slovenskega vestnika, ki opisuje bilčovske razmere in nas poučuje, kako nesmiselno je, da pri letošnjih občinskih volitvah kandidiramo na samostojni listi.

Naš cenjeni pisec se podpiše ob koncu s črkami I. K. Ljubši bi nam bilo, če se bi podpisal s celim naslovom, da bi tudi mi spoznali človeka, ki je tako dobro informiran o naši občini. Ugibamo in ne najdemo pravilnega imena za to kratico. Nekomu je padlo v glavo, da se morda piše Ironimus Kvakec.

Dragi pisec! Mi sami poznamo dosti dobro našega župana Hanzija Ogrisa. Zato smo ga volili že dvakrat na prvo mesto v občini in podprli SPÖ ter ji dali z našimi glasovi absolutno večino v občinski hiši, da bi lahko sama odločala brez podpore drugih strank. Mi občudujemo in smo ponosni na gospodarske dosežke, ki so se v tem času v Bilčovsu uresničili. Tudi vidne sadove radi priznamo socialistični frakciji v Bilčovsu.

Hočemo pa nakazati tudi nekaj zelo vidnih neuspehov:

Kot občina, ki ima celo po ljudskem štetju več kot 25 odstotkov slovenskega prebivalstva, bi imeli pravico po dvojezičnih krajevnih napisih. Toda napisov nimamo, ne dvojezičnih in tudi ne nemških, razen krajevne table „Ludmannsdorf — Bilčovs", ki jo je postavila cestna uprava, in napisa „Erholungsgemeinde Ludmannsdorf — Bilčovs" na začetku in koncu občine. Res rekord, ki presega meje Avstrije.

V rubriki „Pisma bralcev" objavljamo od časa do časa dopise, ki jih prejmemo za objavo v našem listu. Pri tem izrecno poudarjamo, da v posameznih prispevkih izraženo mnenje ni nujno tudi mnenje uredništva. **Uredništvo**

V času absolutne večine SPÖ-Bilčovs se je tudi nadomestil direktor naše šole, čeprav smo imeli zmožne učitelje sami, je prišel tujec. Nadalje je morala pustiti učiteljica domačinka z družino mesto drugi in se vozi sedaj poučevat v oddaljeno občino.

Dovolila se je prodaja za kmetijstvo uporabnih zemljišč nekmetom in kmetom iz druge občine, čeravno so se zanimali obmejni kmetje za nakup. Dovolila se je prenamemba rodovitnih, skoraj ravnih zemljišč, čeravno bi jih lahko zamenjali za skalnata in hribovita, ki za obdelavo s stroji niso ugodna, deloma celo nevarna. Ravno ta za kmetijstvo slabo uporabna zemljišča pa so za zidavo zelo primerna in na najlepših točkah občine.

Vidiš, dragi pisec, v teh in še mnogo drugih rečeh se naša SPÖ frakcija ni mogla sama in na pristojnih mestih uveljaviti.

Zato, dragi pisec, smo se odločili za samostojno kandidaturo, da bomo s čim več mandatarji lahko podprli našega župana Hanzija Ogrisa.

Dolga leta smo brezpogojno zaupali naše glasove socialistom, čeprav smo marsikaj pogrešali.

Zdaj bi pa radi videli, kako nam bodo to socialisti vsaj malenkostno vrnili.

S spoštovanim pozdravom za kandidate EL Bilčovs

Miha Einspieler, Zgornja vesca — Bilčovs

JANEZ ŠVAJNCER 63

Pridi k potoku

Zefa je zmigovala z glavo in mežikala, čeprav je oči niso ščemele. Na stopnici je postala in resno rekla: „Dolfe, zadnjič te posvarim, da boš ostal priden. Ne dotikaj se me. Nimam rada tega, veš."

„Ne bom se dotikal tvojega svetega telesa. Jaz, pregrešni Dolfe. Naslednik Adamov. Amen."

„Ti se samo delaš norca iz mene," je užaljeno rekla Zefa in obstala pred točilno mizo. Oči so ji šle za Mankinimi rokami, nato so prebegnile skoz okno, za katerim ni bilo nič takega, da bi morala gledati ven. Branila se je polnega kozarca in izlila je nekaj kapelj, ko ji ga je Dolfe potisnil v roko.

„Popijva malo, Zefa," je rekel sladkobno in trčil z njenim kozarcem.

„Prinesem še eno rundo?" je čez čas vprašala natakarica Manka.

„Meni ne več," je proseče odgovorila Zefa.

„Danes zapovedujem jaz," je zategnil Dolfe in spodbudno namignil Manki. „Zefa, sedi. Kaj bi stala in si krajšala noge."

„Daljšala," je pripomnila Zefa.

„Narobe. Bolj ko stojiš, bolj ti lezejo v rit."

„Dolfe, pazi na jezik."

Zefa je zamižala na eno oko in nato obe sveto zavila proti stropu. „Ja, le pazi. Svinjarij je že toliko, da k njim ni treba še tvojih dodati."

„Bom pa priden." Dolfe je spretno prijel Zefo pod pazduho in jo kot igračko popeljal k mizi. Posadil jo je na stol in primaknil svojega. „Nikar me ne glej tako nezaupljivo. Ne boj se za svojo nedolžnost, jaz ti ne bom vzel venca."

„To te nič ne briga," je v sveti užaljenosti pribila Zefa. Podržala se je že skoroda sovražno.

„No, no, ti pa takoj povesiš nos. Kaj se ne smem niti malo pošaliti s teboj? Nič ne bi rekel, ko bi že zemlja željno čakala na tvoje trupelce. Zefa, ti si ja v najlepših letih. Pazi, da ne boš shirala in se stopila od želje po krepkem dedcu. Kar kipeti moraš od ponosa, da si polna življenja."

„Kdaj je ženska v najlepših letih?" je resno vprašala natakarica Manka.

Zefa se je zravnala in menila: „To bi tudi jaz rada vedela. Zase sem popolnoma prepričana, da še nisem prestara za ta svet."

„No, vidiš, da bo šlo. Popijva malo."

„Dolfe, prste stran! Nikar si ne misli, da boš pri meni kaj dosegel."

„Joj, joj," je zadržano zategnil Dolfe. „Ponudil sem ti kozarec, ti pa že vidiš moje prste na svojem telesu. Naj jih malo pošljem po tvojih bradavičkah?"

Zefa je naglo vstala in hotela oditi, toda roka ji je ostala v Dolfetovi.

„Pa sem te ulovil, ptička moja prepelička. Ali ni žalostno, da te moram držati s silo. Nikoli se ne konča srečno, kar je posiljeno. Manka, dopovej Zefi, da je ne mislim posiliti. Če bo sama voljna, sem se pripravljen žrtvovati."

„Bog te bo kaznoval!" Zefa se je trgala iz Dolfetovega objema. To je opazil tudi Gregor Šipek, ki se je prav tedaj pojavil na vratih. Nikakor ni mogel prikriti presenečenja. Tako ga je prevzelo, da se je zaverovano zastrmel v njune spete roke.

„Jej, jej," je začudeno rekel Gregor Šipek. „Prešuštvovanje v javnem lokalu. Kdo bo dal odvezo? Moja dolžnost je, da odidem po gospoda župnika . . ."

Zefa je vzdihnila in naglo dihala. „Enega sem se komaj ubranila, dva me bosta zmlela ko žitno zrno." Ni se izpolnila njena napoved. Fanta sta se prijateljsko pozdravila in zaklepetala. Kakor da sta pozabila nanjo. Morala je celo opozoriti Manko, da ju je spomnila na oliko v ženski družbi.

„Vidva sta pa tudi pravi revi," je razočarano rekla Manka in s prstnim členkom potrkala Dolfeta po glavi.

Dolfe ji je odrinil roko in zagodrnjal: „Pred drugimi me nadleguješ. Kadar sva sama, pa stisneš rep med noge. Čakaj, čakaj. Se ti bom že še maščeval in te zdrobil med koleni."

Zefa je zaprla oči.

„Nikar ne žali svete ženske," je pokroviteljsko rekel Gregor Šipek in namignil na župniško kuharico. „Ona ni z našega sveta, saj je že skoroda svetnica."

„Hehehehe," je ušlo Dolfetu. „Rad bi jo kdaj videl vsaj med blaženimi. Po mojem je čisto podobna Mariji Magdaleni. Dokler je mogla, je negavila, potem se je pa spokorila. Ko sveti Frančišek Asiški."

„Kaj že spet rineta v ubogo Zefo." Natakarica Manka ji je važno namignila. Zefa je vstala in oddrobila k njej. Zaverovano ji je prisluhnila, pokimala in navrgla fantoma:

„O, se bosta že še pekla v največjem kotlu v peklu. Naj le podkurijo, da se vama bosta osmodili grešni dušici." Vzdihnila je in prijela za vratno kljuko. „Le kaj mi bodo rekli gospod župnik? Jaz ja ne smem piti. Hitro mi naškodi. Pa sem mislila oditi mimo steklenic in kozarcev. Sam vrag me je potegnil sem noter." Takojšnji odhod ji je preprečil Ferenc Palir. Naglo je odprl vrata, se razkoračil in pogledal po mizah. Naredil se je, kakor da med gosti nikogar ne pozna.

Dolfe je dregnil Gregorja Šipka. „Vstaniva, visok obisk sva dobila. Ali ne vidiš najinega prijatelja?" Potegnil je Šipka za roko in odpeljal k Ferencu. „Stara sablja, kaj si pozabil na naju?" Radodarno je pomolil roko. Ker je Ferenc okleval, mu jo je močno stisnil, da jo je prijatelj potegnil iz njegove in zajavkal.

„Hudičevo moč imaš v sebi," je občudujoče rekel Ferenc in potresal ponujeno desnico.

„Ferenc," je veselo vzkliknil Gregor Šipek in prožil roko. „Danes te zares nisem pričakoval med nami. Nič mi nisi sporočil o svojem obisku. Pa prav zdaj si prišel ko naročen. Malo poprej mi je nekaj reklo: Gregor, takoj na pot. Prijatelj te čaka. Zato sem prišel pogledat. Pa ti, kako se imaš? Ne drži se čemerno. Manka, prinesi kozarec in ga napolni

Škorec

Zime je bilo konec. Začela se je pomlad. Sneg je počrnel in postal ves voden.

Dedek-snežek se je nagnil na stran. Slamnik se mu je poveznil čez obraz, ves razmočen, nos iz mrkve je odpadel in tudi deska mu je padla iz rok. Saj niti potrebna ni bila več. S pomladjo so ptice prenehale obiskovati dedovo mizo. Zdaj so si našle dovolj hrane na krpah zemlje, kjer je sneg že skopnel — na kopnicah. Zato pa so se začele večje skrbi: ptice so si jele spletati gnezda.

Ko so prišli neko jutro otroci v vrtec, so skoz okno zagledali vrabca, ki je sédel sneženemu možu na slamnik, zgrabil s kljunom slamico, štrlečo iz slamnika, jo iztrgal in odletel z njo.

Vzgojiteljica Marija je povedala, da si jo je odnesel v gnezdo. Potem je skupaj z otroki naredila iz deščic ptičjo hišo — ptičnico.

Ptičnico so pritrdili na vrtu na visoko drevo. Vsako jutro, kadar so šli na sprehod, so pogledovali otroci tja gor, ali se že niso naselili v ptičnici škorci. A hišica je bila zmeraj prazna.

Slednjič je to čakanje že vsem presedalo, pa tudi dnevi so bili čedalje lepši in toplejši.

Vzgojiteljica Marija si je izmislila na sprehodu zelo zanimivo igro. Otroci so kopali majhne jarke in napeljevali vanje vodo iz velikih luž. Te luže so bile morja, jezera, potočki pa deroče reke. Naredili so zbiralnik in odvajali vodo na vrt, k lanskim gredam.

Delo je šlo že h koncu, tedaj pa je pritekla iz vrtca Ljubica in zaklicala, da je prišel Koljin brat in prinesel pravega, živega škorca.

Škorec je bil vsem zelo všeč. Imel je črno, blesteče perje, z zelankastim odtenkom, kljun pa dolg in raven. Dali so mu kaše s sladkim sirom in takoj se je lotil jedi.

Ko se je najedel in napil, je zlezel v kozarec in se začel tako navdušeno kopati, da je oškropil vse otroke. Začeli so kričati in vreščati. Škorec pa je bil menda krika in vrišča že vajen. Ni mu bilo mar kričanja, okopal se je, potem pa zletel na prečko, se začel otresati in si sušiti perje.

„Kakšen čudovit škorec!" se je razveselila mala Tanja.

„Ga bomo lahko vzeli s seboj na počitnice?" je vprašal Peter. „Nabirali bomo zanj črve. Gotovo mu bo tam zelo všeč."

Vzgojiteljica je gledala škorca in rekla:

„Jaz bi vam pa predlagala nekaj čisto drugega. Izpustimo ga."

„Kaj — da bi ga izpustili?" so se začudili otroci. „Saj smo ga komaj dobili! Zakaj naj bi ga izpustili? Naj živi pri nas!"

„Lepo je, da smo ga dobili," je odgovorila vzgojiteljica. „Vaš je in vi lahko počnete z njim kar hočete. Ampak poglejte, kako lepo je zunaj. Tam sije sonce, toplo je, potočki žubore in kmalu bo skopnel ves sneg, vse naokoli bo ozelenelo. Z juga že letijo k nam ptice, hitijo domov, prepevale bodo, si pletle gnezda in zvalile mladiče. Vi bi ga pa vse leto zapirali v kletko. Pustite ga, naj zleti, kamor hoče, naj si poišče nevesto, naj si splete gnezdo in popelje svoje škorčke v svet."

Otroci so utihnili in poslušali vzgojiteljico. Že jim je postalo žal, da bi imeli vse leto škorca zaprtega, a tudi izpustiti jim ga je bilo žal. Komaj so ga dobili, pa bi ga že morali izpustiti!

„Pa ga imejmo vsaj do poletja in ga potem izpustimo!" je predlagal Kolja.

„Kdaj pa si bo spletel gnezdo in zvalil mladiče?" je vprašala razsodna Ljubica. „Če ga že nameravamo izpustiti, ga izpustimo takoj zdaj, dokler ga še bolj ne vzljubimo." — Tako so tudi sklenili — škorca naj bi izpustili naslednji dan.

Kakšen čudovit dan je bil to! Prava pomlad. Nebo in luže na dvorišču, vse je bilo sinje ko nebo, sneg pa je kopnel povsod kar pred očmi.

Vzgojiteljica je pogledala na toplomer za oknom in rekla:

„Oho! Osemnajst stopinj nad ničlo. No, otroci, zdaj pa lahko odpremo balkonska vrata na vrt."

„Imenitno!" so se razveselili otroci, stekli k vratom in začeli odrivati police s knjigami, s katerimi so bila založena vrata.

Vtem je prinesla vzgojiteljica velik ključ in ga vtaknila v ključavnico.

„Zdaj pa najprej oblecite plašče," je rekla otrokom.

V trenutku so bili oblečeni in vrnili so se v sobo. Vzgojiteljica je počasi obrnila ključ. Škrtnil je enkrat, dvakrat — in vrata so se odprla.

„Hurra!" so zakričali otroci in veselo odhrumeli na balkon.

Balkon je oblivalo žarko pomladno sonce. Polovica balkona je pokrival še sneg in iz njega se je vzdigovala rahla meglica, kakor da bi se kadilo.

A kako sveže je dehtelo z vrta, po talni zemlji in grenkobnem drevesnem lubju! Ves vrt, še gol, brez listja, je blestel v soncu kot umit od pomladnega dežja.

Medtem ko so tekali otroci po balkonu, je stopila vzgojiteljica v sobo in prinesla kletko s škorcem.

Ptič je nemirno preskakoval s prečke na prečko in zabadal dolgi kljun med letvice, da bi jih razklenil.

„Vidite, kako si želi svobode," je rekla vzgojiteljica. „No, postavite se tako, da boste vsi videli, kako bo zletel iz kletke."

Vzdignila je kletko in odprla vratca.

Prvi hip se škorec sploh ni zavedel, da lahko odleti. Odskočil je v zadnji kot, sklonil glavico in radovedno gledal v odprta vratca. Potem je neodločno skočil k vratcem, še en skok, razprostrl je krilca, zamahnil in lahkotno odletel iz kletke. Poletel je naravnost na vrt.

Sêdel je na jablano, razširil krila in se začel otresati, kakor bi se kopal v toplih žarkih pomladnega sonca. Ko se je lepo očedil in otresel, je odletel.

„Pozdravljen, škorček!" je zavzdihnila Ljubica.

Tanja pa je zaklicala za njim:

„Obišči nas še kdaj!"

Ko so otroci tako pospremili škorca, so stekli na dvorišče in se lotili dela: osuševali so močvirje, speljavali kanale in zidali zbiralnike.

Čez teden dni pa sta se nepričakovano vselila v hišico na drevesu dva škorčka. Začela sta znašati gnezdo in prinašati tja slamo, peresca . . .

Otroci so bili prepričani, da ni to noben drug kot njihov škorec. Samo zato je bil odletel, da si je poiskal škorčevko. Potem se je pa spet vrnil sem, kjer ga imajo vsi radi, kjer so ga čakali in mu pripravili tako lep domek.

PRSTAN SREČE

Živela sta mož in žena in imela sta prelep prstan. Nista pa vedela, da je to prstan sreče. Nekoč, ko sta bila v stiski, sta prstan poceni prodala. Zdaj ko ni bilo več prstana pri hiši, sta bila revnejša, z njima pa sta stradala tudi pes in mačka.

Nekega dne sta se pes in mačka pogovarjala in sklenila, da bosta svojima gospodarjema spet vrnila prstan sreče. Kajti živali včasih več čutijo kot ljudje.

„Spet morata dobiti prstan," je rekel pes. Potem bomo vsi siti vsak dan.

„Prstan je skrit v neki omari in nihče ne more do njega," je vedela mačka.

„Ujemi miško, miš naj pregloda omaro in poišče prstan," je svetoval pes. „Če te miš ne bo hotela ubogati, jo boš požrla."

„Prav," je prikimala mačka. Ujela je miš in jo nesla k hiši, v kateri je stala omara s prstanom. A pot je vodila čez reko brez mostu in ker mačka ni znala plavati, je pes z miško vred preplaval reko. Miška je zglodala luknjo v omaro, poiskala prstan sreče in ga dala mački. Zdaj so se zadovoljni vrnili domov po isti poti.

Mačka je bila neučakana, pa jo je ubirala kar preko streh in je prišla domov še pred psom. Jadrno je izročila prstan svojima gospodarjema, ki sta se ji zahvaljevala iz vsega srca.

„Skrbela bova zate, dokler bova živa," sta ji obljubila.

Ko pa se je vrnil pes, sta se jezila nanj, češ, kod si se potepal, medtem ko je naša mačka staknila prstan sreče in nama ga vrnila. Mačka je vse to slišala, a je potuhnjeno molčala, sedela pri toplem ognjišču in zadovoljno predla.

Tedaj se je pes razjezil, planil je nad mačko, ki ga je spretno ogoljufala za gospodarjevo naklonjenost in plačilo, in jo spodil iz hiše.

Od tega dne naprej se pes in mačka sovražita.

(Kitajska pravljica)

MARIČKA ŽNIDARŠIČ

Zdaj pa: juhe!

No, zdaj ko sredozimci so
že zdavnaj, zdavnaj mimo,
je prav, da spat naženemo
to belo starko zimo.

Dovolj je rogovilila
in barantala s snegom,
zdaj pa: oje, oje, juhe!
Gremo ji za pogrebom.

Daj, burja, kar zažvižgaj ji
za žalostno slovo,
saj celih osem mesecev
več zime k nam ne bo.

Tako so pogovarjali se
sonca žarki zlati,
prebili skoz oblake se
in ustavili na trati.

Prej, ko minil je tretji dan,
se spremenil je v nič
ves sneg, na leski pa povzel
je staro vižo ptič.

Ci-ci, pomlad, ci-ci pomlad,
prepevajo siničke,
od vneme, glej, napele so se
puhaste jim ličke.

In telohi se vzpenjajo
kot majceni balončki,
tam na obronkih za vasjo
so zacingljali zvončki.

Cin, cin, pomlad, pomlad, pomlad
zvonijo vse glasneje,
in zvezde, sonce vrh neba,
vse se s pomladjo smeje.

---

zanj. Prav vesel sem." Navdušeno je objel Ferenca. „V tem našem kraju je dolg čas, da že sploh kar naprej obupujem. Nikjer nikakega izhoda."

„Ti ja. Ravno pravi se je oglasil," je menila Manka.

Zefa je oklevala, ali bi še ostala ali odšla. Nenadoma je šepnila Manki: „Tale avto tam zunaj je njegov. Od tegale!" Prst ji je šel po strani.

„Mi ga boš odkupila?" je naglo vprašal Ferenc in sedel za mizo. Iztegnil je noge po tleh. Že je potegnil k sebi stol in nanj položil desno nogo.

„Tak si postal," je razočarano rekla Zefa. „Se ti vidi, da si se tam zunaj naučil čudne olike, ki z našo domačo ne gre v eno skledo."

„Kam pa naj dam nogo, če mi je zaspala. Naj si malo odpočije. Misliš, da te bom ponižno prosil: draga svetnica, dovoli mi, da položim svojega ta malega na stol."

Zefa se je podbočila. „Fuj in fej! . . . Ti, kako si se pa peljal mimo našega pokopališča? Ti si bil tista nepazljiva mrha, ki me je skoraj povozila. Ko ne bi bila odskočila, bi zdaj že bila med angelci v nebesih."

„Ravno prava zgaga se je oglasila." Ferenc Palir je pomežiknil Dolfetu in Gregorju. „Sta jo slišala?" Predirljivo je pogledal natakarico Manko. „Kaj pa ti praviš? Misliš, da jo bodo sploh pustili v vice, ko ji bo dušica odfrlela iz telesa? Ne, ne, poznam take ptičice. Nam lepo pojejo, za stenami pa kar naprej čepijo in si privoščijo svete vtike.

„Nesramnež! Nastavi prste, da te usekam po njih. Povedala bom gospodu župniku, da si imel nečistovanje na jeziku." Zefa je nemirno švigala z očmi in obsojajoče zategnila: „Ravno ti si me hotel povoziti z avtom."

„Kako pa veš, Zefica, da je bil on?" je nedolžno vprašal mehanik Dolfe.

Zefa je stala pri oknu in vztrajno merila s kazalcem na avto. „Dobro sem si zapomnila to grdo spako. Tako nora tudi nisem, da bi me zapustila pamet. Šla sem s pokopališča in tedaj se je pripodil tale mrha tu med nami. Toliko da me ni spravil pod kolesa."

Gregor Šipek je odkimal. „Ne verjamem, da je Ferenc to naredil. Občudujem njegvoe vozniške sposobnosti."

„Tako je, sem popolnoma tvojih misli," je pritrdil Dolfe.

Ferenc Palir je vstal, se približal Zefi, jo vzdignil na roke in prestavil skozi vrata. „Adijo! Pozdravi gospoda župnika Arnika! Zelo sem žalosten, da ne morem piti z njim. Lahko mu poveš, da ga potrpežljivo čakam tukaj pri Manki."

„Mene ne mešaj zraven," je odločno menila natakarica.

„Kaj sem pa naredil?"

„Zefo si nagnal ven," je občudujoče rekel Dolfe in se zresnil. „Veš, pravzaprav je ne bi smel nagnati. Naša je, četudi je sveta ženska."

„Figo mi je zanjo."

„Kdaj si prispel? Zakaj in kako? Govori." Gregor Šipek je nastavil ušesa.

„Nate kuham jezo, da veš," je načeperjeno odgovoril Ferenc. „Moj prijatelj Gusti si je obrusil pete, da ti je poiskal službo. Ti pa si naju oba potegnil za nos. To ni lepo od tebe. Manka, prinesi liter najboljšega!"

„No, no, posredi je pomota," je mirno rekel Gregor Šipek. „Kdaj sem ti dal besedo, da bom prišel za teboj v Nemčijo. Nimam razloga da spremenim službo. Ne morem se pritoževati na sedanjo, razen da ti bolje zaslužiš ko jaz. Navsezadnje stvar ni samo v tem. Važno je, da je človek zadovoljen."

„Saj pravim," je pritrdil Dolfe. „Zgodi se, kadar najmanj pričakujem. Sploh se mi ni poblisnilo, da bi se danes mi trije lahko našli v tem prostoru. Stare grehe pustita na stran. Popijmo malo in se poveselimo. Danes sem žalosten."

„Ti zmeraj nastaviš obrabljeno ploščo," je zamerljivo zategnila natakarica Manka.

„Taktika in strategija," je rekel Gregor Šipek.

„To, to," je razvneto pritrdil Ferenc Palir. „Potoval sem v redu. Pripeljal sem se cel in nepoškodovan." Hladno je pogledal Dolfeta. „Če si ti, kot si rekel, žalosten, potem bi jaz moral točiti solze. Pripeljem se semkaj, o Tildi pa ni ne duha ne sluha. O, ji bom povedal svoje."

„Mogoče si je našla kaj boljšega od tebe," je nagajivo menila Manka.

„Ti kar tiho bodi," je zamerljivo odvrnil Ferenc. „Če si sprebiraš kar naprej, boš dobila izbirek. Saj pravim. Dekleta vihajo nosove, nazadnje ostanejo same. Nikar ne migaj z glavo, poznam te. Ne boš se mi naredila lepšo, kot si. Ti pa zvestoba. Imaš jo v kozarcu kakor jaz tole vino. Glej, takole držiš zvestobo." Izpraznil je kozarec in ga obrnjenega postavil na mizo.

Natakarica Manka je zamerljivo odšla za točilno mizo. Predevala je steklenice, kakor da so stale v neredu, a bile so na mestu. Z roko je odganjala tobakov dim, ki so ga povzročili prijatelji. Vsi trije so kadili Ferenčeve cigarete. Ponovilo se je kakor tedaj, ko so sedeli tukaj ob njegovem zadnjem obisku. Segal je v žepe in kazal svoje bogastvo. Listnica je bila napeta, dal jo je potežkati obema. Gregor Šipek jo je dostojanstveno vrnil, Dolfe pa je zategnil:

„Debela ko pujs. Še bomo kolinili! Manka, tako zelo, da nas boš metala ven. Nocoj za nas ni policijske ure. A ne, Ferenc?"

„Kam pa naj grem?" je odvrnil Ferenc. „Pod milo nebo, da mi bodo šklepetale kosti? Kina nimate, iger tudi ne. Ostane mi samo še gostilna."

Dolfe je razprl kazalec in sredinec.

„Sam vem, da imate dve. Na tole točilnico sem navajen bolj ko na Karbovo gostilno. Potem bomo malo pogledali tudi k njemu. Sta za to? Kaj vprašujem, danes zapovedujem jaz."

„Odličen občutek," je pritrdil Gregor Šipek. „Ukazovati in vladati . . . Tam zunaj si, jasno zmerej v podrejeni vlogi. Te ocenjujejo kot tujca ali pa so te že sprejeli za svojega?"

„Figo," je rekel Dolfe. „Nisem bil v Nemčiji, pa vem, da naš človek ne bo nikoli postal čisto njihov. Lahko mu dajo državljanstvo. Lahko se nauči njihovega jezika. Zmeraj bo ostal tujec."

„Zdomec in mnogokrat zdimec," je pritrdila Manka. „Gre po cesti in poje pesmico veselo."

(Dalje prihodnjič)

BOGO GRAFENAUER:

Sodelovanje slovensko in nemško govorečega prebivalstva v koroških kmečkih uporih

(Nadaljevanje iz zadnje številke)

Med meščani v Beljaku in fužinarji v Hüttenbergu so jim vsaj nekateri pomagali pri nabavi orožja. Preden je prišlo do obračuna med uporniki in fevdalci, ki so se pripravljali na to s cesarjevim pristankom že od začetka julija, pa so Turki, ki so vdrli 25. julija preko Predila na Koroško, razbili pri Kokovem v soteski ob Ziljici uporniško vojsko, ki se jim je tam postavila po robu. V tri tedne trajajočem plenjenju (do 16. avgusta) so najbolj opustošili prav tiste predele dežele, kjer je bila kmečka zveza najbolj razširjena. S tem je bil upor dejansko zlomljen in sledila je le še kazen nad uporniškimi voditelji, izvršena kar po deželnih sodiščih.

Leta 1515 se je „slovenski kmečki upor" razširil na Koroško nekaj mesecev po izoblikovanju kmečke zveze na Kranjskem in pol meseca po začetku naskoka na gradove na Kranjskem in spodnjem Štajerskem, konec maja po nekaj kmetih iz Laboške doline, ki so se udeležili zborovanja štajerskih puntarjev pri Konjicah. Čeprav so tam brez uspeha prosili za pomoč pri širjenju upora na Koroškem in so ostali navezani sami nase, se je upor tako hitro in uspešno širil, da je težko verjeti, da ni bilo že poprejšnjih priprav ob vplivih pomladanskega zbiranja kmetov na Gorenjskem. Že deset dni po prvem puntarskem zborovanju v Pustrici (1. junija), po katerem so prestavili središče upora v „tabor" v Rojah, je zajel upor vso Koroško do Ziljske doline, severno pa od črte Leonstein pri Vrbskem jezeru, Glanegg zahodno od Št. Vida ob Glini in Strassburga vzhodno od Krke, obenem pa se je upor širil ob Dravi navzgor od Beljaka proti Lienzu. Zdi se, da so bila že od začetka poglavitna težišča gibanja Podjuna, Laboška dolina, širša okolica Hüttenberga in morda zgornji Rož. O sili upora priča, da je bila puntarjem naklonjena večina mest in trgov (za deželno glavno mesto Šentvid je to naravnost izpričano) ter da se v Velikovcu zbrani deželni stanovi puntarjem niso mogli postaviti po robu, marveč so se jim umaknili najprej do Šentvida, po tamošnjem negostoljubnem sprejemu pa v Beljak. Uporniki so jih zasledovali z vojsko, ki je štela po beneškem poročilu okrog 1000 mož (po Megiserju pa še enkrat toliko), toda ko so bili že Beljačani pripravljeni, proglasiti „mesto za odprto" in v tej obliki odpovedati podporo stanovom oziroma plemstvu, je okrog 20. junija prišel v Beljak Dietrichstein z napovedjo bližnjega prihoda cesarske vojske na pomoč stanovom. V zadnjem tednu junija (23. ali 24.) so se začeli dva tedna trajoči boji zoper upornike, ki pa so potekali v več valovih. Ko je vojska prisilila k pokorščini kmete ob spodnji Zilji in okrog Rožeka, so se dvignili kmetje okrog Vovber, Ebersteina in Hüttenberga ter — ko so jih tržani sprejeli v trg Althofen — zavzeli grad Althofen. Ko je cesarjeva vojska zavzela Althofen in prisilila tamošnje upornike k pokorščini, se je zbrala nova skupina puntarjev v Waitschachu nad Hüttenbergom in zbrala 1. julija z bitjem plati zvona okrog sebe okrog 1000 kmetov in pač tudi fužinarjev. Ko je bila razbita tudi ta skupina, je bilo treba vendar še pokoriti upor v Laboški dolini in končno še v Podjuni, kar je uspelo šele okrog 5. julija ali kaj kasneje, potem pa kmetom ni uspelo vojski zapreti prehoda preko Drave po velikovškem mostu. Upor je bil zatrt skoraj v istem času, kot je zadel odločilni poraz pri Celju (med 5. in 10. — najbrže 8. julija) upor v obeh sosednjih deželah.

Koroški puntarji so se enako kot na Kranjskem in Štajerskem bojevali proti plemstvu ločeno po okoliših in bili zaradi tega gotovo laže premagani kot bi bili ob skupnem nastopu, toda bojevali so se bolj vztrajno in trmasto kakor v obeh drugih deželah. Medtem ko je usodo punta na Kranjskem in Štajerskem odločila v bistvu ena sama bitka pri Celju, so se puntarji na Koroškem upirali prav povsod, vedno znova, do Podjune in Mežiške doline.

Nemara je prav s to posebnostjo slovenskega upora na Koroškem zvezana še druga, namreč, da so tu puntarji vendarle nekaj dosegli: večjo pravno varnost zoper pritisk graščakov, kajti deželni stanovi so odvzeli varnost zoper pritisk graščakov, kajti deželni stanovi so odvzeli graščinskemu patrimonialnemu sodišču pravico, da samo odloča o sporih med podložnikom in gospodom glede podložniškega razmerja. Poročilo celovškega „grajskega grofa" Auguština Paradeiserja (iz leta 1557) namreč pove: „Pred dolgimi leti pa se je zgodilo, da so včasih gospodje duhovskega in posvetnega stanu zaradi lastne koristi in ne glede na podložnike, ki so imeli v posesti za obdelovanje hiše in polja in zvesto dajali gospodom stare dajatve, po večkrat jemali dajatve za podelitev kmetij ter jih zviševali in množili — to so povzročali pogosto drugi tuji kmetje sami, ki so ponujali denar zemljiškim gospodom — ali da so zemljiški gospodje obtoževali podložnike z zvišanjem njihove pravde, ker pa so se ti upirali, jih odstranjevali s posestva ali jih obremenjevali na drug način, ki ga ni bilo mogoče trpeti; zato so sklenili člani deželnih stanov skupaj z omenjenim gospodom Vidom Welzerjem zlasti po kmečkem uporu, ki se je dvignil v najbliže preteklem petnajstem letu na Kranjskem, na spodnjem Štajerskem, dalje na Koroškem, da povzamejo sredstva in poti in pazijo sami med seboj, da ne bi gospodje na tak način krivično obremenjevali podložnikov. Če je torej šel kak zemljiški gospod v tem predaleč, naj ga torej pokličejo deželni glavar predse in deželni stanovi pred deželno sodišče, zaslišijo o potrebnem gospoda in podložnike drugega proti drugemu ter ukažejo pravično ravnanje po naravi in okoliščini zadeve... in nobeni od obeh strank ni dovoljena pritožba zoper odločbo."

Čeprav vemo po Fresacherjevem delu Der Bauer in Kärnten (I—III, 1950—1955), da se s tem ni ustavilo slabšanje podložniškega položaja v zvezi z dajatvami za dodeljevanje kmetije, je najbrž vendarle prav s to koroško posebnostjo povezana še druga, namreč da so poslej veliki kmečki upori v sosedstvu na Koroškem le slabo odmevali, pa tudi lokalnih ni veliko, čeprav vseh gotovo ne poznamo. Poleg teh posebnosti kmečkih uporov na Koroškem pa velja opozoriti še na nekatere, ki so delno povezani z vprašanjem sodelovanja in interesno povezanostjo nemškega in slovenskega kmeta, pa tudi drugih nižjih slojev na Koroškem v tem času.

Najprej dejstvo, da je na slovenskih tleh nastal široki upor najprej na Koroškem, čeprav gotovo ni mogoče reči, da bi šlo kmetu tam teže kot v Posočju, posebej v času pogostih turških napadov med 1469 in 1483, ki so tam vsako leto spreminjali upanje na obstanek in vsaj malo zagotovljeno življenjsko možnost v obupen in krvav srečolov. Z ene strani dokazujejo to staro tezo, da ni kmetov gnala v upor ubupna stiska, marveč da so vstali v upor v obrambo pravic, ki so jih imeli in si jih želeli še povečati po vzglednih v sosedstvu. Koroški kmečki upor 1478 ima z ene strani res dve domači korenini: zavarovati se pred povečanjem zahtev s strani graščine prav v času, ko se uvajajo tudi deželnoknežji davki, ter z druge strani z organizirano obrambo zavarovati deželo pred grozo, ki se tedaj širi po slovenskih deželah z vsakoletnimi turškimi vpadi. Toda z druge strani je ta upor povezan s širjenjem upornosti na širokem prostoru Alp vzhodno od Švice, ki je od konca 13. do srede 15. stoletja doseglo tudi nekaj uspehov v nekaterih švicarskih kantonih in na Tirolskem, včasih tudi odpravo novih dajatev na Salzburškem (1458 in 1462); iz Salzburškega se širi uporniška miselnost, namenjena v imenu stare pravde zoper nove dajatve in davke ter cerkvene zahteve, tudi na zgornje Štajersko (1469, 1477/78).

Na te zveze na Koroškem ne opozarja le namen, da se puntarji ravnajo „po navadah nezvestih Švicarjev" (pri zahtevah glede pravic faranov glede župnikov), marveč da si je vodstvo koroške kmečke zveze preskrbelo tudi program puntarjev ob Aniži za lažjo formulacijo lastnih zahtev. In med turškim vpadom 1478 na Koroško, ki je segel tudi preko severne deželne meje na Salzburško, je jeseni zatrti upor na Koroškem vnovič vžgal plamen upora v severni deželi. Prav 1478 so te zveze najširše, čeprav v manjši meri najdemo takšne zelo daleč segajoče odmeve tudi pri poznejših velikih uporih (npr. leta 1573).

Druga posebnost je dozorelost kmečke organizacije, kakršne drugje na Slovenskem ne poznamo, čeprav morda res delno le zaradi pomanjkanja virov. Že 1478 poznamo na Koroškem z ene strani trdno osrednje vodstvo, obenem pa tudi organizacijo po vsej deželi (s po dvema zastopnikoma vsakega deželskosodnega okraja, ki se je pridružil uporu); leta 1515 vnovič vodstvo z izrazito vojaškim značajem (dva vrhovna poveljnika in en podpoveljnik, dva „četrtna mojstra" za preskrbo uporniške vojske, dva prokuratorja ali „govornika" in trije svetovalci); obakrat to vodstvo ni sestavljeno le iz kmetov, marveč 1478 tudi iz obrtnikov in rudarjev, 1515 vsaj že iz enega hüttenberškega rudarja ali fužinarja; obakrat so tudi v vodsvtu ljudje z obeh strani nemško-slovenske jezikovne meje v deželi, nemško in slovensko govoreči. Le na Koroškem nam viri poročajo tudi o vsaj nekaj trdnejši širši vojaški organizaciji puntarjev: 1478 o kmečko-rudarski vojski, ki se je pod poveljstvom „Matjaža" skušala upreti turškemu vdoru, 1515 o edinem poskusu z organizirano vojaško silo pregnati stanove in se jim postaviti nasproti.

V konkretnih programskih zahtevah (najprej omejitev, potem odprava graščinskih bremen; prevzem odločanja glede davkov iz rok plemiškega v roke kmečkega stanovskega zastopstva ter prevzem pravic graščine glede sodstva vsaj 1478 tudi pravice pri postavljanju župnikov po švicarskem vzgledu) ni bistvenih razlik, pa vendarle zahteva po „božji pravici" in ne le po „stari pravdi", ki jo 1515 srečamo le na Koroškem, morda priča o večji jasnosti pri utemeljevanju puntarskega programa. Končno bi le na Koroškem vsaj pri lokalnem upiranju v Zagoričah in Sovčah mogli utemeljeno iskati povezanost med kmečko upornostjo in reformacijsko usmerjenostjo; postavlja pa se tudi vprašanje, ali ni to zvezano s flaciansko smerjo reformacije na zgornjem Koroškem, zlasti če pomislimo, kako je Krelj pesniško prevedel 82. psalm prav v obsodbo graščinskih sodnih in drugih krivic zoper podložnika.

Naj povežem vse obravnavano glede na vprašanje razmerja slovensko in nemško govorečega prebivalstva v deželi. Programske zahteve, ki so jih postavljali puntarji, imajo gotovo s tega stališča skupen značaj, njihovo uresničenje je imelo svoj pomen za vsakega podložnika (kmeta ali podeželskega rokodelca, očitno pa tudi za rudarje) enako. Spričo tega nas ne more začuditi, da se širita oba upora v nemškem in slovenskem delu dežele in da so v obeh uporih nekatera težišča tudi v nemškem delu (1478 gospostvo Ortenburg in Tanzenberg, 1515 Laboška dolina in okolica Hüttenberga in Ebersteina), čeprav je težišče upora obakrat gotovo v južnem, slovenskem delu dežele, kar je posebej razumljivo 1515 zaradi primarnega izhodišča upora na slovenskih tleh južno in jugovzhodno od Koroške. Prav v tej luči so razumljive tudi široke zveze začetka upiranja leta 1478 z upiranjem v deželah severno od Koroške. Prav takšne povezave smo videli tudi v uporniškem vodstvu 1478 v Matjaževi vojski v Kokovem, ki se ji je poleg kmetov pridružilo v noči pred turškim napadom vsaj 70 rudarjev iz Bleiberga pod Dobračem. Seveda je bila tedaj tudi zavrnitev turškega vpada enako pomembna za vsakega podeželskega prebivalca koroške dežele. Če je obakrat upor v slovenskem deležu širši kot v nemškem vsaj v ozemeljskem smislu, moremo v luči Fresacherjevih ugotovitev o koroškem kmetu domnevati, da je bilo to zaradi tega, ker je bil nasploh tedaj v tem delu dežele položaj kmeta nekoliko trši; to pa je mogoče razložiti vsaj delno tudi z bolj goratim značajem in drugačno agrarno strukturo (večje kmetije) nemškega dela: v hribovskih predelih je pač moč zemljiškega gospostva vsaj delno omejena tudi po prirodnih ovirah nadzorstva nad podložniki. Končno moremo ugotoviti, da je bil tudi skromni uspeh upora 1515 enako pomemben za vsakega podložnika na Koroškem.

Ob tej povezanosti obeh jezikovnih strani ter celo ob povezanosti kmečkih upornikov z rudarji in fužinarji ob razumevanju, ki sta ga oba upora imela tudi vsaj pri delu meščanstva (1478 vsaj v Beljaku, 1515 pri mestih in trgih nasploh razen v Velikovcu in Beljaku) pa je morda vendarle mogoče opozoriti še na drugo dejstvo: to je tudi sicer še čas pred nastajanjem mnenja o družbeni manjvrednosti slovenskega jezika ali slovenskega dela koroškega prebivalstva. V tem času Unrest in koroški deželni glavar poudarjata še slovenski izvor „slovenske nadvojvodine Koroške", Unrest celo — gotovo v istem smislu — njen slovenski značaj; slovenski kmetje prisegajo v svojem jeziku tudi zemljiškim gospodom z nemškega, ki ne znajo njihovega jezika (n. pr. bamberškemu škofu); končno je ta čas le nekaj desetletij oddaljen od dobe razmaha reformacije, v kateri je tudi koroško plemstvo pokazalo veliko skrb za širjenje slovenske protestantske knjige med slovenskimi podložniki in za njen nastanek; iz vrst tega plemstva je izhajal tudi Ivan Ungnad.

Izbor knjig za mlade bralce

- Ivan Cankar: **MOJE ŽIVLJENJE**, zbirka črtic iz pisateljeve mladosti, 128 str. br. **55**
- Fran Milčinski: **TOLOVAJ MATAJ**, zbirka pravljic, in pripovedk, 152 str. br. **60**
- Rado Murnik: **LEPI JANIČAR**, roman za mladino, 236 str. br. **80**
- France Bevk: **TATIČ**, povest iz pisateljeve mladosti, 72 str. br. **43**
- Oton Župančič: **IZBRANE PESMI**, pesniška zbirka, 168 str. kart. (za člane kluba „Svet knjige" samo 60 šil.) **81**
- Josip Jurčič: **DESETI BRAT**, prvi slovenski roman, 176 str. ilustr. kart. **60**
- France Prešeren: **PESNITVE IN PISMA** največjega slovenskega pesnika, 384 str. kart. **76**
- Mimi Malenšek: **LUČKA NA DALJNEM SEVERU**, roman za otroke, 232 str. ilustr. kart. **95**
- Josip Ribičič: **ZA ZAPAHI**, doživetja iz fašističnih zaporov, 156 str. kart. **78**
- Niko Grafenauer: **KAJ JE NA KONCU SVETA**, zbirka otroških pesmi, 64 str. ilustr. kart. **25**
- Inž. Petar Mardešič: **OD PEŠCA DO RAKETE**, enciklopedični zbornik, 312 str. vel. formata, ilustr. pl. **180**
- Hugh Lofting: **ŽIVALSKO MESTO DOKTORJA DOLITTLA**, povesti o napetih dogodivščinah, 224 str. ilustr. kart. **82**
- Nikolaj Nosov: **NEZNALČEK, NA LUNI**, nenavadni doživljaji pritlikavčka, 336 str. ilustr. kart. **60**
- **SONČNICA NA RAMI**, pesmi za otroke od Levstika do danes, 292 str. ilustr. kart. **100**
- Astrid Lindgren: **BRATEC IN KLJUKEC S STREHE**, pripoved o nenavadnih dogodivščinah, 352 str. ilustr. kart. (za člane kluba „Svet knjige" samo 125 šil.) **167**
- Beno Zupančič: **KOROMINDIJA DOMA**, zbirka otroških povesti, 104 str. ilustr. kart. **30**
- **DNEVNIK ANE FRANK**, spomini židovske deklice iz dobe nacizma, 240 str. br. **80**
- A. P. Pearce: **ZAKLAD PRI SAMOTNI ROŽI**, povest za mladino, 272 str. ilustr. kart. za člane kluba „Svet knjige" samo 140 šil.) **187**
- Tomaž Weber: **MLADI VEDEŽ**, od Vikingov do astronavtov, mladinska enciklopedija, 228 str. vel. formata, ilustr. pl. **225**
- Selma Lagerlöf: **ČUDOVITO POPOTOVANJE NILSA HOLGERSONA**, dve knjigi skupaj 346 str. ilustr. kart. **220**

Posamezne knjige lahko kupite ali naročite po pošti v

KNJIGARNI

„Naša knjiga"

CELOVEC

PAULITSCHGASSE 5—7

TEL. (0 42 22) 86 1 06

RADIO — TELEVIZIJA

RADIO CELOVEC

PETEK, 23. 3.: 5.35 Kaj se dogaja v Avstriji? — 8.05 Ženski magazin — 9.05 Šolska oddaja — 9.30 Avstrijska ljudska glasba — 10.00 Zadovoljni z glasbo — 11.05 Iz dežele, za deželo — 13.00 Deželni razgledi — 15.00 Še vedno priljubljeno — 16.15 Pogovori in glasba — 17.10 Za konec tedna — 18.00 Deželni razgledi — 18.35 Občinske volitve 1979 — 19.07 Robert Stolz dirigira — 20.05 Ljudska glasba za vigred — 21.00 Dekleta v moških poklicih — 21.45 Pod svetilko za branje — 22.00 Poročila in šport.

SOBOTA, 24. 3.: 5.35 Kaj se dogaja v Avstriji? — 8.05 Družinski magazin — 9.00 V žarišču — 9.45 Zadovoljni z glasbo — 11.05 Zeleni magazin — 13.00 Deželni razgledi — 14.00 Voščila — 15.30 „Tako zveni v Podjuni". Ljudske vože iz Podjune — 16.00 Service — 17.10 Govorilna ura pri dr. Weißu — 18.00 Deželni razgledi — 18.30 Reportaža o kulturi — 19.05 Sobotni šport — 20.05 Vašo številko prosim! — 22.00 Poročila in šport.

NEDELJA, 25. 3.: 6.10 Igra na orgle — 8.15 Kaj je novega? — 9.00 Prominenca igra priljubljene melodije — 10.30 Radijska pravljica — 11.00 Dopoldanski koncert — 13.00 Deželni razgledi — 13.15 Iz mestnega gledališča — 14.30 Voščila — 16.00 „Rentgenske oči" — 17.10 Veselite se življenja — 18.00 Deželni razgledi — 20.05 Avstrijska rallye — 21.30 „Šartelj" — 22.00 Poročila in šport.

PONEDELJEK, 26. 3.: 5.35 Kaj se dogaja v Avstriji? — 8.05 Oddaja za starejše ljudi — 9.05 Šolska oddaja — 9.30 Avstrijska ljudska glasba — 10.00 Zadovoljni z glasbo — 11.05 Iz dežele, za deželo — 13.00 Deželni razgledi — 13.40 Pojo koroški zbori — 15.00 Še vedno priljubljeno — 16.00 „Ptič Feniks" — 16.30 Vaš problem, naš problem — 17.10 Kaj radi slišimo — 18.00 Deželni razgledi — 18.35 Z zvenečo glasbo — 19.07 Melodija za vsaki letnik — 20.05 Radijska igra „Počasi po reki navzdol" — 21.05 Evergreeni humorja — 21.30 Udarec za udarcem — 22.00 Poročila in šport — 22.25 ORF studijski program.

TOREK, 27. 3.: 5.35 Kaj se dogaja v Avstriji? — 8.05 Ženski magazin — 9.05 Šolska oddaja — 9.30 Koroške ljudske vože — 10.00 Zadovoljni z glasbo — 11.05 Iz dežele, za deželo — 13.00 Deželni razgledi — 13.40 Iz ljudskega življenja — 15.00 Še vedno priljubljeno — 16.00 „Roka", kriminalka — 17.10 Avstrijci o Avstriji — 18.15 Veselo zaigrano — 18.35 Koroški skladatelji — 18.00 Deželni razgledi — 19.07 Ljudska glasba — 20.05 „Zgodbe okoli reke Salzach" — 20.30 Koncert — 22.00 Poročila in šport.

SREDA, 28. 3.: 5.35 Kaj se dogaja v Avstriji? — 8.05 Ženski magazin — 9.05 Šolska oddaja — 9.30 Avstrijska ljudska glasba — 10.00 Zadovoljni z glasbo — 11.05 Iz dežele, za deželo — 13.00 Deželni razgledi — 15.00 Še vedno priljubljeno — 16.00 Otroška oddaja — 16.30 Vaš problem, naš problem — 17.10 V dunajski kavarni — 18.00 Deželni razgledi — 18.35 Veselo zaigrano — 19.07 Kjer se poje . . . — 19.30 Za prijatelja planin — 20.05 Radijska oddaja Avstrija — Madžarska — 22.00 Poročila in šport.

ČETRTEK, 29. 3.: 5.35 Kaj se dogaja v Avstriji? — 8.05 Ženski magazin — 9.05 Šolska oddaja — 9.30 Avstrijska ljudska glasba — 10.00 Zadovoljni z glasbo — 11.05 Iz dežele, za deželo — 13.00 Deželni razgledi — 13.40 Literatura popoldne — 15.00 Še vedno priljubljeno — 16.00 „Pisani zmazki delajo program" — 17.10 Zveneči operetni vodič — 18.00 Deželni razgledi — 18.35 Koroške male skupine — 19.07 Avstrijske pihalne godbe — 20.00 Poročila — 20.05 Vojak sem bil — 21.00 Ljudska zabavna oddaja — 22.00 Poročila in šport.

SLOVENSKE ODDAJE RADIA CELOVEC

PETEK, 23. 3.: 14.10 Celovški radijski dnevnik — Domača imena — Veselo naokrog.

SOBOTA, 24. 3.: 9.45 Od pesmi do pesmi — od srca do srca.

NEDELJA, 25. 3.: 7.05 Duhovni nagovor — Naj pesmica naša darilo vam bo.

PONEDELJEK, 26. 3.: 14.10 Celovški radijski dnevnik — Nekoroški zbori.

TOREK, 27. 3.: 9.30 V. Zaletel: Svetovna verstva IV: „Naravna verstva" — 14.10 Celovški radijski dnevnik — Šport — Zanimalo vas bo: L. Detela: Inzkova „Zgodovina Slovencev".

SREDA, 28. 3.: 14.10 Celovški radijski dnevnik — Komorna glasba — Koroški kulturni pregled.

ČETRTEK, 29. 3.: 14.10 Celovški radijski dnevnik — „Kdo je za koga?"

Hotel

KOROTAN

išče za letošnjo sezono:

1. **pomočnike v recepciji,**
2. **kuharje in pomočnike,**
3. **natakarje, natakarice in pomočnike,**
4. **uslužbence za kopališče ter**
5. **sobarice**

Ponudbe pošljite pismeno na

Posojilnico Celovec

Bahnhofstraße 1
telefon (0 42 22) 82 1 29

AVSTRIJA 1

PETEK, 23. 3.: 9.00 Za predšolske otroke — 9.30 Ruščina — 10.00 Gost pri Clemensu Holzmeistru — 10.30 Klub seniorjev — 11.00 Zvonovi iz domovine — 17.00 Za predšolske otroke — 17.30 Jazbec Dominik in mačji pirati — 17.55 Otrokom za lahko noč — 18.00 Zgodovina plovbe — 18.25 Pregled sporeda — 18.30 Mi — 19.00 Slike iz Avstrije — 19.30 Čas v sliki, kultura in šport — 20.15 En zmešan par — 21.25 Argumenti — 22.25 Bog varuje ljudi, ki se ljubijo — 0.15 Poročila.

SOBOTA, 24. 3.: 15.30 Dunajske melodije — 17.30 Športna abeceda — 17.30 Moj stric z Marsa — 17.55 Otrokom za lahko noč — 18.00 Svetovno znana predstava z lutkami — 18.25 Dober večer v soboto želi Heinz Conrads — 19.00 Slike iz Avstrije in Južne Tirolske — 19.30 Čas v sliki, kultura in šport — 20.15 Vi ste očividec — 21.55 Šport — 22.20 Z železnimi pestmi — 0.00 Poročila.

NEDELJA, 25. 3.: 15.30 Adoptirana sreča — 16.55 Deželnozborske volitve na Nižjem Avstrijskem in Solnograškem ter občinske volitve na Koroškem — 17.10 Ena, dva, tri — 17.55 Deželno zborske volitve na Nižjem Avstrijskem in Solnograškem ter občinske volitve na Koroškem — 18.00 Klub seniorjev — 18.30 Deželnozborske volitve na Nižjem Avstrijskem ter občinske volitve na Koroškem — 18.35 Poj z nami — 19.00 Deželnozborske volitve na Nižjem Avstrijskem ter občinske volitve na Koroškem — 19.05 Slike iz Avstrije — 19.30 Čas v sliki s kulturo in poročila o deželnozborskih volitvah na Nižjem Avstrijskem in solnograškem ter občinske volitve na Koroškem — 20.30 Po sledeh Figara — 21.30 Šport — 22.00 Brodway Showtime — 22.45 Poročila.

PONEDELJEK, 26. 3.: 9.00 Za predšolske otroke — 9.30 Dežela in ljudje — 10.00 Le Perigor — 10.30 Adoptirana sreča — 17.00 Za predšolske otroke — 17.25 Pika Nogavička — 17.55 Otrokom za lahko noč — 18.00 Družina Robinson — 18.25 Pregled sporeda — 18.30 Mi — 19.00 Slike iz Avstrije — 19.30 Čas v sliki, kultura in šport — 20.00 Ponedeljski šport — 21.00 Ceste San Francisca — 21.45 Poročila in šport.

TOREK, 27. 3.: 9.00 Za predšolske otroke — 9.30 Angleščina — 10.00 Moderni postopki analize — 10.30 Denar ne igra Vloge — 17.00 Za predšolske otroke — 17.25 Oddaja z miško — 17.55 Otrokom za lahko noč — 18.00 Živalski svet — 18.25 Pregled sporeda — 18.30 Mi — 19.00 Slike iz Avstrije — 19.30 Čas v sliki, kultura in šport — 20.00 Poročilo o akciji k letu otroka — 20.15 Kaj sem jaz? — 21.10 Čudna so pota sreče — 21.55 Udeleženci na evroviziji Song Contest 1979 — 22.25 Poročila in šport.

SREDA, 28. 3.: 9.00 Oddaja z miško — 9.30 Knjiga otrokov prijatelj — 10.00 Surovine in svetovno gospodarstvo — 10.30 Mame. Muzikal — 17.55 Rdeči avtobus — 17.55 Otrokom za lahko noč — 18.00 Tony Randell v: „Reportaža o ječah" — 18.25 Pregled sporeda — 18.30 Mi — 19.00 Slike iz Avstrije — 19.30 Čas v sliki, kultura in šport — 20.00 Hotel v Duke Street — 22.35 Poročila in šport.

ČETRTEK, 29. 3.: 9.00 Za predšolske otroke — 9.30 Francoščina — 10.00 Kaj bi lahko postal — 10.30 Dinamit in krive poti — 17.00 Za predšolske otroke — 17.25 Živalski leksikon — 17.55 Otrokom za lahko noč — 18.00 Prosim k mizi — 18.25 Pregled sporeda — 18.30 Mi — 19.00 Slike iz Avstrije — 19.30 Čas v sliki, kultura in šport — 20.00 Pred sončnim vzhodom — 21.50 Poročila in šport.

Slovensko prosvetno društvo „Jepa-Baško jezero" v Ločah sporoča, da bo vozil avtobus iz Loč v Beljak na koncert folklornega ansambla „LADO" v soboto 31. marca ob 18.30 uri od gostilne Pušnik v Ločah.

Vstopnice se dobijo pri tajniku Jožku Vrolichu.

AVSTRIJA 2

PETEK, 23. 3.: 18.00 Orientacija. 158 dni papeža Janeza Pavla II. — 18.30 Umetnost za gradnje — dediščina Evrope — 19.30 „A la carte" — Ribiči — 20.15 Univerze informirajo — 21.15 Zlata kamera — 22.25 Čas v sliki, s kulturo in karikature tedna — 23.00 Mednarodna petkova predstava.

SOBOTA, 24. 3.: 15.30 Avstrijsko plavalno prvenstvo v hali — 17.00 Beli konji — 17.55 Knjiga otrokov prijatelj — 18.20 Pregled sporeda — 18.25 Brez nagobčnika — 19.30 The Munsters — 19.55 Galerija — 20.15 Pozna ljubezen — 22.10 Trak leti.

NEDELJA, 25. 3.: 11.15 ORF stereo koncert — 14.60 Avstrijsko prvenstvo v hali — 16.00 Stekleni človek — 16.55 Volitve — 17.05 Dežela in ljudje — 17.30 Pregled sporeda — 18.00 Rdeče? — Črno — belo? — 19.00 Allegro non troppo — 19.30 Lance Link — secret Chimp — 20.00 Knjižni bazar — 20.15 Trič-trač — 21.45 Čas v sliki.

PONEDELJEK, 26. 3.: 18.00 Angleščina — 18.25 Pregled sporeda — 18.30 Bog ima veliko imen — 19.30 Ljudje, trgi, glasbeniki — 20.00 Hotel v Duke Street — 20.50 Vstop prost — 21.45 Čas v sliki — 22.15 Eden preveč.

TOREK, 27. 3.: 18.00 Italijanščina — 18.30 Univerze obveščajo — 19.30 Ljudje, trgi, glasbeniki — 20.00 Teleobjektiv — 21.00 Pristni Dunajčan se ne zgubi — 21.45 Čas v sliki s kulturo — 22.20 Klub 2.

SREDA, 28. 3.: 18.00 Francoščina — 18.30 Bog z nami: Uvod v sveto pismo — 19.25 Pregled sporeda — 19.30 O početkih letalstva — 20.00 Prvič, drugič in tretjič — 21.30 Čas v sliki s kulturo — 22.05 Trailer.

ČETRTEK, 29. 3.: 18.00 Ruščina — 18.25 Pregled sporeda — 18.30 Vstop prost — 19.30 Ljudje, trgi, glasbeniki — 20.00 Muhasta Marija — 21.30 Čas v sliki s kuluro — 22.05 Klub 2.

Moderni, lepo oblikovani, dobro se prilegajoči, zelo poceni, to so resnične prednosti

Peko

ČEVLJEV

Najlepši

POMLADANSKI MODELI

v novih barvah, ekskluzivnih oblik in v ogromni izbiri bodo navdušili tudi Vas!

Obiščite tovarniško prodajalno tovarne čevljev PEKO v

NAKUPNEM CENTRU

Deteljica

V TRŽIČU - JUGOSLAVIJA

10 avtominut od Ljubelja, direktno na glavni cesti — nasproti črpalke.

JUGOSLAVIJA

PETEK, 23. 3. 9.00 TV v šoli — 17.15 Poročila — 17.20 Doživljaji mačka Toša — 17.35 Dnevi z gumbkom — 18.05 Slovenski Rock — 18.35 Obzornik — 18.45 Sociologija družine — 19.20 Cikcak — 19.30 Dnevnik — Kar bo, pa bo — 21.00 Šerif v New Yorku — 22.30 Dnevnik — 22.45 625. — 23.05 Jazz na ekranu.

SOBOTA, 24. 3.: 8.00 Poročila — Krokodil Ham — 8.15 Z besedo in sliko — 8.30 Vrtec na obisku — 8.45 Babičin vnuček — 9.15 Pisani svet — 10.20 625 — 10.50 Začetek štafete mladosti — 13.20 Televizija brez trebuha — 15.05 Poročila — 15.10 Nogomet: Vojvodina — Velež — 17.10 Košarka: Bosna — Jugoplastika — 18.50 Očka, dragi očka — 19.20 Cikcak — 19.30 Dnevnik — 20.00 Rubens — TV nadaljevanka — 20.55 Moda za vas — 21.00 Zavrtite mi „Zastrto" — 22.45 TV Dnevnik.

NEDELJA, 25. 3.: 8.35 Poročila — 8.40 Za nedeljsko dobro jutro — 9.10 Marija — 11.30 Kmetijska oddaja — 12.30 Poročila — 19.20 Cikcak — 19.30 Dnevnik — 20.00 Osma ofenziva — 21.50 Dnevnik — 22.05 Športni pregled — 22.35 Nogomet: Crvena Zvezda — Hajduk.

PONEDELJEK, 26. 3.: 9.00 TV v šoli — 17.15 Poročila — 17.20 Srečanje ob partizanski pesmi — 17.35 Katastrofe — 18.05 Gremo v gore — 18.35 Obzornik — 18.45 Mladi za mlade — 19.20 Cikcak — 19.30 Dnevnik — 20.00 V. Parma: Zlatorog, predstava mariborske opere — 21.50 Dnevnik — 22.05 Mozaik kratkega filma: Palček.

TOREK, 27. 3.: 8.45 TV v šoli — 17.30 Poročila — 17.35 Čez tri gore — 18.05 Mali svet — 18.35 Obzornik — 18.45 Mostovi — 19.20 Cikcak — 19.30 Dnevnik — 20.00 Mednarodna obzorja — 20.55 Pota Poljske — 22.15 Dnevnik — 22.30 Iz koncertnih dvoran.

SREDA, 28. 3. 9.00 TV v šoli — 17.40 Poročila — 17.45 Zgodbe o prismukih — 18.20 Ne prezrite — 18.35 Obzornik — 18.45 Nočne prikazni — 19.20 Cikcak — 19.30 Dnevnik — 20.00 Za kralja in domovino — 21.35 Šanson po naše — 21.50 Dnevnik.

ČETRTEK, 29. 3.: 8.55 TV v šoli — 17.00 Poročila — 17.05 Viri energetike v XXI. stoletju — 18.05 Minerji — 18.35 Obzornik — 18.45 Babičin vnuček — 19.15 Risanka — 19.30 Dnevnik — 20.00 V živo — vmes poročila.

Založba Alois Wieser je izdala

ZBIRKO SPISOV Clare Zetkin

O GIBANJU PROLETARSKIH ŽENA (v nemščini)

Clara Zetkin je bila leta 1907 na prvem mednarodnem kongresu žena izvoljena za tajnico. V tem stoletju je odločilno vplivala na gibanje za enakopravnost žena. Med drugim se je borila za enako volilno pravico in politično udejstvovanje žena. 27 let je bila glavna urednica nemškega socialdemokratskega ženskega časopisa „Gleichheit" (Enakost).

Zbirka obsega 96 strani, cena šil. 38.—

Naročajte pri:
Alois Wieser Vertrieb,
Postfach 13, 1042 Wien/Dunaj

Krajevno združenje Zveze slovenske mladine in Slovensko prosvetno društvo v Bilčovsu vabita na

LITERARNI VEČER

ki bo v soboto 31. marca ob 19.30 uri pri Miklavžu v Bilčovsu. Brali oziroma gostovali bodo člani pododbora Društva slovenskih pisateljev iz Maribora.

Prisrčno vabljeni!

DEL VEDERNJAK bere iz svojih del

v sredo 28. marca ob 21.30 uri pri Šoštarju v Globasnici, v soboto 31. marca ob 20.00 uri v gostilni pri Kokitzu v Lovankah.

PROFESIONALNI FOLKLORNI ANSAMBEL „LADO" IZ HRVATSKE PRVIČ NA KOROŠKEM

- **v soboto 31. marca 1979 ob 19.30 uri v Kongresni hiši v Beljaku**
- **v nedeljo 1. aprila 1979 ob 14.30 uri v Delavski zbornici v Celovcu**

Vabi Krščanska kulturna zveza. Vstopnice v predprodaji.

TV-oddaje

V okviru izobraževalnega tečaja „Knjiga — otrokov prijatelj avstrijska televizija oddaja vrsto filmov po 25 minut. Oddajni čas ob sobotah ob 17.55 uri v FS 2, ponovitev pa ob sredah ob 9.30 uri. Na sporedu so naslednje oddaje:

Besedna igra in fantazija — 24. 3. v FS 2, 28. 3. v FS 1.
Likovna oprema (ilustracija) — 31. 3. v FS 2, 4. 4. v FS 1.
Comics, kaj lahko nudijo! — 7. 4. v FS 2, 11. 4. v FS 1.
Slikanice — pot k branju — 14. 4. v FS 2, 18. 4. v FS 1.

●

V okviru izobraževalnega tečaja „Knjiga — otrokov prijatelj" vabita ministrstvo za prosveto in umetnost ter Katoliška prosveta v Celovcu starše, učitelje ter vzgojitelje k skupinskemu pogovoru v ponedeljek 2. aprila ob 19.30 uri in v torek 3. aprila ob 19.30 uri v Dom v Tinjah.

Vodja: ravnatelj ljudske šole v Žvabeku Janko Tolmajer

ŠPORTNI VESTNIK

TEKME SLOVENSKEGA ATLETSKEGA KLUBA ODPADLE

V nedeljo dopoldan naj bi moštvi Slovenskega atletskega kluba odigrali prijateljski tekmi z nogometnim klubom Baško jezero. Na ta dan pa je imelo to moštvo napovedano tekmo v okviru prvenstva in tako je tekma s SAK-om odpadla. Kako je prišlo pravzaprav do tega? Sredi tedna je sekcijski vodja SAK, Kordež dobil ponudbo kluba Baško jezero, ker je bilo komisionirano igrišče Bačanov in ker je koroška nogometna zveza kratkoročno odpovedala prvenstveno tekmo. Nasprotnik Bačanov je vložil protest in tako je le še prišlo do tekme, kar je vodstvo SAK izvedelo šele v soboto. Tekma moštev „pod 21" pa ni bila odpovedana, zakaj pa ni prišlo tudi do te tekme je posledica raznih nepredvidenih naključij. Tako se je zgodilo, da so se igralci SAK „pod 21" točno do devetih zjutraj zbrali na igrišču, čakali skoraj do pol desetih in se potem odpeljali. Nekaj minut za tem, so se Bačani le znašli ob Košatovi cesti, toda ker so mislili, da bo njihova tekma šele ob pol desetih, so se šele tako pozno odpravili na pot. Tako so zastonj napravili „izlet" v Celovec.

SAK ima zaradi tega presledka igralne serije brez dvoma nevšečnosti, kajti zastonj nista prišla le trener in vratar Dodič iz Ljubljane, temveč tudi nekaj igralcev iz Gradca. Tudi dejstvo, da SAK le 14 dni pred prvenstvom ni imel tekme in je za slovenski klub škodljivega pomena, saj so vsi klubi, ki so za SAK največji nasprotniki na ta dan igrali in dosegli razmeroma dobre rezultate.

SVETOVNO PRVENSTVO V SMUČARSKIH POLETIH NA PLANICI

V času od 15. do 18. marca je bila Planica kraj 5. svetovnega prvenstva v smučarskih poletih. Planica, lepa alpska dolina v Julijcih, ki jo od zahodne strani zapira gorski svet Ponc, je „sveti kraj" slovenskega športa. Ta dolina je že pred 45 leti ponesla po svetu ime Jugoslavije. Leta 1934 je bila namreč po načrtih športnega navdušenca inženirja Stanka Bloudka na strminah Ponc zgrajena prva smučarska skakalnica, takrat največja na svetu, ki je bila sposobna človeka na smučeh izstreliti do 100 metrov daleč.

Bloudkova velikanka, medtem še povečana, je omogočila vrsto lepih dosežkov tekmovalcem in užitkov gledalcem. Leta 1970 je v dolini pod Poncami zrasla nova velikanka bratov Gorišek, na kateri so možni poleti 170 metrov in več, kar je na letošnjem SP dokazal tudi vzhodnonemški predskakalec Klaus Ostwald, ki je ob navdušenem aplavzu 60.000 gledalcev v nedeljo poletel na 176 metrov. To pomeni, da imata svetovni rekord sedaj dva skakalca: Ostwald in Avstrijec Innauer. Slednji je to daljavo dosegel leta 1978 v Oberstdorfu. Zaradi poškodbe letos ni mogel startati.

Prireditelj je najprej imel smolo z vremenom, kajti v petek je močen dež preprečil konkurenco prvega dne. V soboto in nedeljo je bila situacija nekoliko boljša, poleg novega svetovnega rekorda je Planica doživela tudi rekord glede gledalcev, saj jih je bilo v soboto 40.000 in v nedeljo celo 60.000. Novi svetovni prvak je postal presenetljivo mladi Avstrijec Armin Kogler, ki je v nedeljo bil v sveh treh serijah najboljši. Skočil je 168, 156 in 169 m. S tem je za nekaj točk še ujel Nemca Zitzmanna, ki je vodil po prvem dnevu z 19,5 točke prednosti! Isti Zitzmann je skočil v soboto 179 metrov, toda padel. Tretji je postal Poljak Pjotr Fijas. Favorizirani Andreas Hille, ki je zmagal konkurenco v Oberstdorfu, je postal le četrti.

ANNEMARIE MOSER ŠESTIČ OSVOJILA SVETOVNI POKAL V SMUČANJU

V zadnjem tekmovanju, v veleslalomu v Furanu (Japonska), je padla šele dokončna odločitev v tekmovanju za ženski svetovni pokal v smučanju. Annemarie Moser, ki je pred zadnjim tekmovanjem bila 20 točk za Wenzlovo, je osvojila drugo mesto in dobila za to 24 točk, Wenzel pa je postala le peta in ni dobila več nobene točke.

Pri moških je že dalj časa padla odločitev v korist Lüscherju. Čeprav je Stenmark zmagal 10 (!) veleslalomov in 3 slalome je v končni uvrstitvi za svetovni pokal le peti. Pred njim so še Avstrijec Stock, Američan Mahre in Italijan Piero Gros.

Ženske:	1. Annemarie Moser	244
	2. Hanni Wenzel	240
	3. Irene Epple	186
Moški:	1. Peter Lüscher	184
	2. Leonhard Stock	161
	3. Phil Mahre	155